

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma / ylempi AMK

Riikka-Susanna Nieminen

OPISKELIJOIDEN KOKEMUKSIA TUESTA JA SEN SAATAVUUDESTA
HAASTAVISSA ELÄMÄNTILANTEISSA JA KRIISEISSÄ ETELÄ-
KYMENLAAKSON AMMATTIOPISTOSSA

Opinnäytetyö 2012

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma / ylempi AMK

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaaminen

NIEMINEN RIIKKA-SUSANNA

OPISKELIJOIDEN KOKEMUKSIA TUESTA JA SEN
SAATAVUUDESTA HAASTAVISSA ELÄMÄNTILAN-
TEISSA JA KRIISEISSÄ ETELÄ-KYMENLAAKSON
AMMATTIOPISTOSSA

Opinnäytetyö

69 sivua + 3 liitesivua

Työn ohjaaja

Yliopettaja Minna Veistilä

Toimeksiantaja

Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto, Kymenlaakson
ammattikorkeakoulu Oy, Voi hyvin nuori! -hanke

Toukokuu 2012

Avainsanat

kriisit, kriisityö, haastava elämäntilanne, tukeminen,
psykososiaalinen tuki, kokemus, vuorovaikutus, osal-
lisuus, toimintatutkimus

Opinnäytetyössä selvitettiin Etelä-Kymenlaakson ammattiopiston opiskelijoi-
den kokemuksia tuesta ja sen saatavuudesta haastavissa elämäntilanteissa ja
kriiseissä. Tavoitteena oli saada tietoa myös siitä, miten opiskelijat oli kohdattu
mahdollisissa haastavissa elämäntilanteissa ja kriiseissä. Opinnäytetyössä
selvitettiin, miten opiskelijat toivoisivat koulun kriisityöstä kehitettävän.

Tässä laadullisessa opinnäytetyössä tutkimusmenetelmänä käytettiin toiminta-
tutkimusta ja aineistoa kerättiin käyttäen havainnointia, keskusteluja ja opiske-
lijoiden kirjoituksia. Opinnäytetyöprosessin aikana opiskelijaryhmiä tavattiin
neljä kertaa. Opiskelijoita tavattiin kolme kertaa Haminan kampuksella ja yh-
den kerran tutorkoulutusleirillä. Opinnäytetyö on vahvasti työelämälähtöinen ja
sen tarkoitus on kehittää työn tekemistä opiskelijahuollon ja kuraattorityön nä-
kökulmasta sekä parantaa opiskelijoiden kohtaamista Ekamilla.

Aineiston analyysina käytettiin teemoittelua ja reflektiivistä analyysia. Viimei-
nen opiskelijoiden tapaaminen oli tutoropiskelijoiden reflektiivinen analyysita-
paaminen. Aineistosta nousi neljä teema-aluetta, jotka olivat: kriisien ja haas-
tavien elämäntilanteiden kokemukset, tukikokemukset, tuen tarve ja ehdotuk-
set. Opiskelijoiden tapaamisten perusteella tuki oli osittain hyvää, mutta siinä
oli paljon parannettavaa. Opinnäytetyön aihe on ajankohtainen, koska opiske-
lijoiden äänen kuuluvaksi tulemistä pidetään tärkeänä. Tärkeää on myös kehit-
tää yhteistyötä, jotta nuoret jaksaisivat opinnoissaan paremmin.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Social Care

NIEMINEN, RIIKKA-SUSANNA

STUDENTS' EXPERIENCES ON SUPPORT AND
AVAILABILITY OF SUPPORT IN CHALLENGING
SITUATIONS OF LIFE AND IN CRISIS IN ETELÄ-
KYMENLAAKSO VOCATIONAL COLLEGE

Master's Thesis

69 pages + 3 pages of appendices

Supervisor

Minna Veistilä, Principal Lecturer

Commissioned by

Etelä-Kymenlaakso Vocational College, Kymenlaakso
University of Applied, Voi hyvin! -project

May 2012

Keywords

crisis, crisis work, challenging situation of life, sup-
porting, psychosocial support, experience, interaction,
involvement, operational study

The aim of this master's thesis was to clarify students' experiences on support and its availability in challenging situations of life and in crisis in Etelä-Kymenlaakso Vocational College. The aim was to get knowledge how the students' were confronted in possible challenging life situations and crisis and how they wished that the school crisis work would be developed.

In this qualitative master's thesis operational study was used as the research method, material was gathered using observation, conversation and student's writings. During the master's thesis process I met the groups of students four times, three times in Hamina campus and once in tutor education camp. The master's thesis derives strongly from working life and its purpose is to develop the work of student welfare and school social worker and to improve confrontation of students in Ekami.

Theme analysis and reflective analysis were used to analyze the material. Four themes were found from the material, these themes were: experiences of crisis and challenging life situations, experiences on support, need of support and proposals. The student meetings suggested that the support was partly good but it also needed a lot of improvement. The subject of the master's thesis is current because it is considered to be important to hear the students' opinions as well. It is important to improve co-operation in order to help the students to be able to make it in their studies.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	KURAATTORITOIMINTA JA OPISKELIJAHUOLTO	7
	2.1 Kuraattoritoiminta	7
	2.2 Opiskelijahuolto	8
3	KRIISIT	11
	3.1 Kriisit	11
	3.2 Haastava elämäntilanne	15
	3.3 Kriisityö	16
	3.4 Osallisuus ja kokemus	19
4	TUKEMINEN KOULUSSA	23
	4.1 Psykososiaalinen tuki ja tukeminen	23
	4.2 Tukeminen erilaisissa kriiseissä	25
	4.3 Vuorovaikutus opiskelijoiden kohtaamisissa	27
5	TUTKIMUSMENETELMÄ JA OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	29
	5.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet	29
	5.2 Tutkimusmenetelmä	31
	5.3 Aineiston keruu	36
	5.4 Aineiston analyysimenetelmät	38
6	OPISKELIJOIDEN TAPAAMISET	39
	6.1 Luokan tapaaminen 13.5.2011	39
	6.2 Tutoropiskelijoiden tapaaminen Ristiniemessä 5.10.2011	40
	6.3 Luokan tapaaminen 20.10.2011	42
	6.4 Haminan kampuksen tutoropiskelijoiden reflektiivinen analyysita- paaminen 13.2.2012	44

7 TULOKSET	44
7.1 Ensimmäisen tapaamisen tulokset	44
7.2 Toisen tapaamisen tulokset	47
7.3 Kolmannen tapaamisen tulokset	50
7.4 Neljännen tapaamisen tulokset	53
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	55
9 POHDINTA	61
9.1 Pohdintaa opinnäytetyön luotettavuudesta	61
9.2 Pohdintaa opinnäytetyön eettisyydestä	62
9.3 Pohdintaa opinnäytetyöprosessista	63
LÄHTEET	65
LIITTEET	

Liite 1. Tutkimuslupa

Liite 2. Alustus opiskelijoille luokassa käytävään keskusteluun 13.5.2011

Liite 3. Luokan tapaaminen 20.10.2011

1 JOHDANTO

Olen työskennellyt kuraattorina Etelä-Kymenlaakson ammattiopistossa vuodesta 2007 ja kohdannut opiskelijoita monenlaisissa elämäntilanteissa. Työtehtäviini kuuluu työskentely nuorten kanssa Haminan kampuksessa ja aikuisien kanssa Malmingin kampuksessa. Olin molemmissa kampuksissa ensimmäinen kuraattori. Etelä-Kymenlaakson ammattiopistossa oli ennen aloittamistani kaksi kuraattoria, mutta kumpikaan kampus, jossa työskentelen, ei kuullut heidän työalueeseensa. Aloittaessani opinnäytetyötä halusin, että opiskelijoiden ääni ja mielipiteet pääsisivät näkyviin työssäni. En halunnut tehdä kyseilyä opiskelijoille, vaan halusin itse osallistua yhdessä opiskelijoiden kanssa työhöni.

Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto on yli 6000 opiskelijan monialainen oppilaitos. Oppilaitos järjestää ammatillista peruskoulutusta 2380 opiskelijalle Kotkassa ja Haminassa. Ammatillista aikuiskoulutusta ja oppisopimustoimintaa järjestetään joustavasti työelämän tarpeiden mukaisesti. Opiskelijoita aikuiskoulutuksessa ja oppisopimuskoulutuksessa on noin 4300, joista tutkintoon johtavassa koulutuksessa on 1300 opiskelijaa. Ekamin Rannikkopajat järjestävät nuorten työpajatoimintaa seudun nuorille Kotkassa, Haminassa ja Viroлахdella vuosittain noin 200 nuorelle. (Ekami 2012.)

Kuraattorit kohtaavat nuoria erilaisissa elämäntilanteissa joka päivä. Nuorilla on monenlaisia haasteellisia elämäntilanteita, joissa heitä on hyvä päästä kuulemaan. Joskus riittää, että nuoren kohtaa kerran, joskus tapaamisia tarvitaan säännöllisesti, ehkäpä koko lukuvuoden tai opintojen ajan. Kuraattorit kohtaavat opiskelijoita myös erilaisissa kriiseissä lähes päivittäin. Yleensä kriisit ovat kehitys -tai elämänkriisejä, mutta joukossa on myös traumaattisia kriisejä, kuten vanhemman kuolema, ystävän kuolema, vakava sairastuminen ym.

Opinnäytetyöni on toimintatutkimus, ja siihen osallistunut luokka opiskelee Haminan kampuksella Etelä-Kymenlaakson ammattiopistossa. Kun aloitin työskentelyn heidän kanssaan, he olivat toisen vuoden opiskelijoita. Tänä keväänä 2012 heistä suurin osa valmistuu ammattiin. Luokassa opiskelee sekä

tyttöjä että poikia. Luokkaa opettavat opettajat ovat suhtautuneet työhöni positiivisesti ja yhteistyössä olemme järjestäneet luokan tapaamisten ajankohdat. Työhöni on osallistunut myös Ekamin tutoropiskelijoita Haminan, Kotekon sekä Katariinan kampuksilta. Työelämäohjaajani, Ekamin nuoriso-ohjaaja Liisa Lämsmänsin kanssa olemme tehneet tiivistä yhteistyötä ja hänen avustuksellaan olen pystynyt ottamaan tutoropiskelijoita osalliseksi opinnäytetyöhöni.

Haminan kampuksella opinnäytetyöhöni osallistuvien opiskelijoiden tapaamisia sekä tutoropiskelijoiden tapaamisia on ollut yhteensä neljä. Olen tavannut opiskelijoita tutorkoulutusleirillä sekä Haminan kampuksella. Opinnäytetyölläni uskon olevan merkitystä myös uusien yhteistyökuvioiden syntymisessä Etelä-Kymenlaakson ammattiopistossa.

Opinnäytetyöni tulee olemaan yhtenä työnä Voi hyvin nuori! -hankkeessa. Voi hyvin nuori! -hankkeessa tutkitaan empiirisin keinoin nuorten arvoja, elämäntyytlejä, hyvinvoinnin ja integraation sekä pahoinvoinnin ja syrjäytymisen rakenteita. Lisäksi hankkeessa arvioidaan ja kehitetään yhdessä valtiohallan, kuntien ja kolmannen sektorin kanssa menetelmiä hyvinvoinnin ylläpitämiseksi ja pahoinvoinnin vähentämiseksi. (Voi hyvin nuori! -hanke 2010.)

2 KURAATTORITOIMINTA JA OPISKELIJAHUOLTO

2.1 Kuraattoritoiminta

Koulukuraattoritoimintaa säätelee perusopetuslaki (31 s § oppilashuolto) ja lastensuojelulaki (9. § tuki koulunkäyntiin), jonka mukaan koulukuraattorin tehtävänä on antaa esi-, perus- ja lisäopetuksen sekä valmistavan opetuksen oppilaille riittävä tuki ja ohjaus koulunkäyntiin sekä ehkäistä ja poistaa oppilaiden kehitykseen liittyviä sosiaalisia ja psyykkisiä vaikeuksia. Koulukuraattori on koulussa sosiaalityön ja erityisesti lastensuojelun asiantuntija. Koulukuraattorin lakisääteisenä perustehtävänä on työskennellä erityisesti niiden oppilaiden ja perheiden kanssa, joilla on sosiaalisia ja lastensuojelullisia ongelmia. Koulukuraattorilta edellytetään myös mielenterveystyön osaamista. (Gråsten-Salonen 2010, 40.)

Ammatillisen oppilaitoksen kuraattorina kokemukseni on se, että keskustelemaan tullaan hyvin monenlaisista asioista ja tilanteista eikä niissä ole aina kyse sosiaalisista ongelmista eikä lastensuojelullisista kysymyksistä.

Wallin kirjoittaa kirjassaan Sosiaalityö koulussa avaimia hyvinvointiin (2011, 86), että koulusosiaalityö perustuu ammatilliseen ytimeen, sosiaalityön arvoihin ja tavoitteisiin. Ne ovat ammattikunnalle yhteiset ja luovuttamattomat. Sosiaalityön perustehtävä voi vaihdella alatoimialan mukaan, mutta sen taustalla ovat kuitenkin yhteiset ohjeet ja lainsäädäntö. Organisaation toiminta-ajatus asettaa perustehtävälle suuntaviivat ja vaikuttaa sen painotuksiin sekä saattaa muokata sitä tavoitteellisesti.

Wallin (2011, 86) kirjoittaa lisäksi, että yksittäisen koulusosiaalityöntekijän osaaminen voi joko rajoittaa perustehtävän toteutumista tai avata lisää mahdollisuuksia. Viimeinen muuttuja työssä ovat työntekijän omat persoonalliset ominaisuudet ja temperamentti, jotka vaikuttavat hänen reagointi- ja toimintatapaansa.

2.2 Opiskelijahuolto

Toisen asteen koulutuksessa puhutaan opiskelijahuollosta ja sillä tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, fyysisen ja psyykkisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa. Se tukee kasvatusta ja opetusta. (Opiskelijahuolto 37 a §.) Opiskelijahuollollisella työllä tarkoitetaan kaikkien oppilaitoksessa työskentelevien työntekijöiden tekemää opiskelijoiden hyvinvointia, turvallisuutta ja terveyttä edistävää työtä. Opiskelijahuollon palveluja ovat tavallisesti terveydenhoitajan, lääkärin, psykologin ja kuraattorin työ. Moniammatillisen opiskelijahuoltohenkilöstön tehtävänä on opiskelijahuollon palvelujen koordinointi ja kehittäminen. Oppilaitoksessa tulee sopia syrjäytymisen ehkäisevästä toiminnasta sekä opiskelijaterveydenhuollon ja psykososiaalisen tuen asiantuntijapalvelujen järjestämisestä. (Opetushallitus 2007, 9.)

Opiskelijahuoltoryhmien toimintaa toisen asteen koulutuksessa ei toistaiseksi ole linjattu lainsäädännössä. Oppilas- ja opiskelijahuollon lainsäädännön uudistamista pohtiva työryhmä (2006) suositteli opiskelijahuoltoryhmien perus-

tamista toisen asteen oppilaitoksiin. Käytännössä näin on jo useassa oppilaitoksessa. Opiskelijahuoltoryhmien kokoonpano vaihtelee käytettävissä olevista resursseista riippuen. Opiskelijahuoltoryhmään kuuluvat tavallisesti rehtori, opinto-ohjaaja, erityisopettaja ja terveydenhoitaja. Etelä-Kymenlaakson ammattiopistossa moniammatillisen opiskelijahuoltoryhmän muodostavat nimissä kuraattori, terveydenhoitaja ja opinto-ohjaaja. Laajennetussa opiskelijahuoltoryhmässä on heidän lisäksi koulutuspäällikkö, erityisopettaja ja mahdollisesti ryhmänohjaaja sekä aikuiskoulutuksen puolella oppimisvalmentaja, aikuiskoulutuksen erityisopettaja ja palvelupäällikkö.

Psykologi- ja kuraattoripalveluissa on tällä hetkellä suuria eroja koulutuksen järjestäjien kesken. Opiskelijoilla ei siten ole tasapuolista mahdollisuutta kuraattoripalveluihin. (Opetushallitus 2007, 9.) Kuitenkin useasti on niin, että tuen tarve ei häviä mihinkään siirryttäessä perusopetuksesta toisen asteen koulutukseen vaan pahimmassa tapauksessa kuraattoripalvelut voivat päättyä peruskoulun jälkeen, vaikka opiskelijalla olisi niihin tarvetta. Lakiin yritetään saada muutosta ja siitä käydään vilkastakin keskustelua. Muun muassa valtakunnallisilla ammatillisten oppilaitosten kuraattoripäivillä 13.10.2011 on keskusteltu yhtenäisen opiskelijahuoltolain tavoitteista. Tavoitteiden tarkoituksena on: tehostaa koko koulutusjärjestelmän toimivuutta, ennalta ehkäistä keskeyttämiä ja varmistaa opintojen suorittaminen tavoiteajassa, oppilaiden ja opiskelijoiden tasapuoliset mahdollisuudet saada oppilas- ja opiskelijahuoltopalveluita joka puolella maata, laki poistaisi turhia esteitä viranomaisten yhteistyöltä ja selkiinnyttäisi käytäntöjä, opiskeluhuoltolaki turvaisi opiskeluhuollon pitkäjänteisen toiminnan opiskelijan tukena varhaiskasvatuksesta aikuisuuteen. (Virnes 2011.)

Valtakunnallisilla ammatillisten oppilaitosten kuraattoripäivillä oltiin sitä mieltä, että opiskelijahuollon palveluiden saatavuus ja riittävyys vähentävät myös paineita oppilaiden ja opiskelijoiden siirtämisessä erityisopetukseen, ruuhkautuneisiin psykiatriin palveluihin sekä lastensuojeluasiakkuuden tarvetta. Yhtenäinen opiskeluhuoltolaki edistäisi tuki-, ohjaus- ja terveystalveluiden toimivuutta ja edesauttaisi opiskelijoiden oppimista, tutkinnon suorittamista ja siirtymistä terveinä aikuisina työelämään. (Virnes 2011.)

Kristiina Lappalainen Joensuun yliopistosta on kirjoittanut väitöskirjan aiheesta Yläasteelta eteenpäin - oppilaiden erityisen tuen tarve peruskoulun päättövaiheessa ja toisen asteen koulutuksessa. Vuonna 2001 valmistuneessa väitöskirjassaan Lappalainen on seurantatutkimuksella analysoinut oppilaiden erityisen tuen tarpeita peruskoulun päättyessä, siirtymävaiheessa toisen asteen koulutukseen ja toisen asteen koulutuksessa.

Lappalaisen tutkimuksen mukaan oppilailla on erityisen tuen tarpeita myös toisen asteen koulutuksessa. Osa oppilaista myös jää tai jättäytyy koulutuksen ulkopuolelle välittömästi peruskoulun päätyttyä. He tarvitsevat kokonaisvaltaista tukea löytääkseen paikkansa koulutuksessa tai työmarkkinoilla. (Lappalainen 2001, 154.)

Lappalainen (2001, 154) myös toteaa, että koulutusjärjestelmää tulisiikin kehittää sellaiseksi, että erityisen tuen tarpeessa oleville oppilaille taataan heidän tarvitsemansa tuki sekä siirtymävaiheessa perusasteelta toiselle asteelle että ammatillisessa koulutuksessa ja lukiossa. Onneksi koulutusjärjestelmää onkin kehitetty tältä osin, ja monissa toisen asteen oppilaitoksissa on kuraattori tai kuraattoreja muiden opiskelijahuollon toimijoiden lisäksi, vaikka parannettavaa edelleen on.

Lappalainen kirjoittaa myös, että koulujärjestelmän olisi muodostettava oppijan kannalta eri kouluasteet toisiinsa niveltävä kokonaisuus (Lappalainen 2001, 154). Etelä-Kymenlaakson ammattiopiston ammatillista peruskoulutusta tarjoavissa kampuksissa toimivat niin sanotut saattaen vaihdot. Saattaen vaihdot järjestetään keväisen ja näissä tilaisuuksissa perusasteen ja toisen asteen opinto-ohjaajat, kuraattorit, erityisopettajat ja terveydenhoitajat keskustelvat opiskelijoista, jotka ovat hakeneet opiskelemaan Ekamille. Näin saamme tietoa jo etukäteen opiskelijan mahdollisesta tuen tarpeesta ennen opiskelujen aloittamista.

3 KRIISIT

3.1 Kriisit

Kriisi tarkoittaa ratkaisua, käännteentekevää muutosta, vaarallista taitekohtaa tai mahdollisuutta. Kriisitilan aiheuttaa havaittu uhka, menetys tai vaikeus. Kriisin kolme osatekijää ovat elämää uhkaava vaarallinen tapahtuma, olemassa olleeseen haavoittuvuuteen liittyvä uhka vaistonvaraista tarvetta kohtaan ja kyvyttömyys käyttää sopeutumista auttavia selviytymiskeinoja. (Poiijula 2007, 28 - 29.)

Poiijulan (2007, 28) mukaan lapsia koskeva hyväksi osoittautunut kriisin teoria puuttuu, lapsiin on sovellettu aikuisten kriisiteorioita. Peruskriisiteoria keskittyy auttamaan kriisissä olevaa tunnistamaan ja korjaamaan traumaattisen tapahtuman aiheuttamaa tilapäistä tunne-elämän, ajattelun ja käyttäytymisen vääristymää. Psykoanalyttisessä teoriassa keskitytään tiedostomattomaan ja menneisyyden tunnekokemuksiin. Silloin fiksaatiota varhaislapsuuteen pidetään selityksenä sille, että tapahtumasta tulee kriisi. Kriisissä ja siitä toipumisessa systeemiteorian mukaan keskeisiä ovat ihmisten väliset suhteet ja keskinäiset riippuvuudet. Sopeutumisteorian mukaan kriisistä paranee, kun sopeutumisen kannalta haitalliset selviytymiskeinot onnistutetaan muuttamaan myönteistä sopeutumista tukeviksi. Interpersoonallisen teorian mukaan minäkäsityksen sekä itsetunnon vahvistaminen ja itseohjautuvuus auttavat selviytymään kriisistä. Nykyään eniten käytetään integroitua kriisin teoriaa, jossa yhdistetään erilaisia kriisissä olevan tarpeisiin soveltuvia lähestymistapoja ja menetelmiä.

Kaikissa stressitilanteissa tietyt tasapainottavat tekijät voivat saada aikaan tasapainon palautumisen ja kriisin välttämisen. Tapahtuman realistinen havaitseminen, tuen saaminen tilanteessa ja oikeiden ratkaisukeinojen löytäminen ovat kaikki tasapainottavia tekijöitä. Jos yksi tai useampi tasapainottava tekijä puuttuu, estää se ongelman ratkaisemisen, lisää tasapainottomuutta ja voi saada kriisin puhkeamaan. Silloin normaalisti käytetyt selviytymiskeinot eivät ole ongelmanratkaisussa käytettävissä kriittisenä ajankohtana. Tämän seura-

uksena on, että jännitys kasvaa ja luo avuttomuuden sekä järkytyksen tunteen. (Poiijula 2007, 29.)

Poiijulan (2007, 29) mukaan kriisin kehittyessä yksilö kokeilee aluksi tavallisia ongelman ratkaisutekniikoita. Jos nämä ratkaisuyritykset eivät onnistu ja ärsyketekijän vaikutus yhä jatkuu, jännitys kasvaa ja yksilö tuntee olonsa entistä levottomammaksi. Jännityksen lisääntyminen panee liikkeelle yksilön sisäiset ja ulkoiset voimavarat toimien voimakkaana sisäisenä ärsykkeenä. Tässä vaiheessa yksilö kokeilee hätätilanteeseen sopivia ratkaisukeinoja. Jos ongelma jatkuu eikä yksilö pysty välttämään eikä ratkaisemaan sitä, jännitys lisääntyy ja yksilön tasapaino häiriintyy voimakkaasti. Kriisin tasapainomallin mukaan kriisin aiheuttaa tasapainottavien tekijöiden puuttuminen.

Kriisit voidaan jakaa kolmeen osaa, jotka ovat seuraavia:

Kehityskriisit

Kehityskriisit ovat normaaleja elämänkulun siirtymävaiheita. Kehityskriiseille on tunnusomaista, että kun aika kuluu ja ikää kertyy, vastaan tulee suuria muutosvaiheita. murrosikä, itsenäistymisvaihe: muutto pois lapsuuden kodista, taloudellisen vastuun ottaminen itsestä, oman perheen perustaminen ja ammatin valinta, ensimmäisen lapsen saaminen.

Elämänkriisit

Kehityskriisien lisäksi elämä sisältää monia muita suuria muutostilanteita, jotka liittyvät ihmissuhteisiin, työhön tai asuinpaikkaan. Tällaisten muutosten aiheuttamia haasteita kutsutaan elämänkriiseiksi. uuden ihmissuhteen syntyminen tai ihmissuhteen katkeaminen, avioero, työpaikan vaihto ja ennakoitu irtisanominen, asuinpaikan vaihto, muutto ulkomaille tai ulkomailta kotimaahan.

Äkilliset kriisit (traumaattiset kriisit)

Tällä tarkoitetaan järkyttävän tapahtuman käynnistämää psyykkistä sopeutumisprosessia. Äkillisiin kriiseihin ei voi varautua etukäteen, ne tulevat täysin yllättäen. Äkillisiä kriisejä ovat mm. erilaiset onnettomuudet, liikenneonnetto-

muus, hukkuminen ja tulipalo, itsemurha, äkillinen kuolema, väkivallan kohteeksi joutuminen. (Elämän erilaiset kriisit 2010.)

Traumaattisessa kriisissä käsittelyprosessi on seuraavanlainen:

- Psyykkinen sokki: psyykkisessä sokissa on kysymys siitä, että mielemme suojaa meitä sellaiselta tiedolta ja kokemukselta, jota se ei pysty ottamaan vastaan eikä kestä. Psyykkisessä sokissa mieli ottaa aikalisän. Sokissa olevaan ihmiseen tekevät voimakkaan vaikutuksen hänen kohtaamansa ihmiset ja se, mitä he sanovat. Muutaman minuutin kontakti on niin tärkeä, että ihminen muistaa sen loppuelämänsä.
- Reaktiovaihe: siirtyminen reaktiovaiheeseen edellyttää, että vaara ja uhkatilanne ovat ohi. Lisäksi ihmisen täytyy tuntea olevansa turvassa. Reaktiovaihe on usein melkoista tunteiden myllerrystä. Ihmiset itkevät paljon, mutta kun heiltä kysytään siihen syytä, he eivät pysty sitä sanomaan. Suru, epätoivo, tyhjyyden tunne, ahdistus, itsesyytökset ja syyllisyydentunnot ovat tyypillisiä.
- Työstämis- ja käsittelyvaihe: reaktiovaihetta seuraa työstämis- ja käsittelyvaihe. Tässä vaiheessa traumaattisen kokemuksen käsittelyprosessi muuttaa luonnettaan. Kun yleensä sokki- ja reaktiovaiheessa ihmiset ovat halukkaita puhumaan kokemuksestaan, he työstämis- ja käsittelyvaiheessa siirryttäessä eivät enää haluakaan puhua siitä. He sanovat, että he eivät enää jaksaa puhua. Kysymys on siitä, että ihmisen mieli alkaa sulkeutua kolmen ensimmäisen vuorokauden jälkeen traumaattisesta tapahtumasta. Kokemuksen käsittely ei suinkaan lopu. Se kääntyy sisäänpäin ja jatkuu omassa mielessä.
- Uudelleen orientoitumisen vaihe: traumaattiset tapahtumat ovat yleensä sellaisia, että ne aiheuttavat elämään paljon muutoksia. Tapahtuneen hyväksymisen kautta alkaa sopeutuminen tapahtuman tuottamiin muutoksiin. Luopumisen ja surun kautta avautuu tilaa uudella. Kehitys tapahtuu vähitellen, usein huomaamatta. (Saari 2003, 42 - 67.)

Poijulan (2007, 33 - 34) mukaan traumaattisen kriisin vaihemallissa erotetaan sokin, reaktion, läpityöskentelyn ja integraation vaiheet. Sokki- ja reaktiovaiheet muodostavat yhdessä kriisin akuutin vaiheen, joka on yleensä tunnistettavissa. Vaiheet eivät ole selvästi erillisiä, vaan usein päällekkäisiä.

Opiskelijoiden kokemat kriisit liittyvät useimmin kehitys ja elämänkriiseihin. On myös opiskelijoita, joita on opiskeluiden aikana kohdannut isompi menetys. Oman vanhemman, veljen, sisaren tai ystävän kuolema. Aina silloin tällöin kouluissa tapahtuu traumaattisia kriisejä, luokkakaveri on saattanut kuolla äkillisesti esim. auto-onnettomuudessa, vanhempi on kuollut tai sairastunut vakavasti tai on tapahtunut jotakin väkivaltaista vapaa-ajalla ystävien tai perheen kanssa. Kuraattori tapaa jokaisessa edellä mainitussa kriisissä opiskelijoita päivittäin. On tärkeää antaa aikaa opiskelijalle tällaisessa tilanteessa. Kiire ei saisi vaikuttaa opiskelijan kohtaamisessa. Voi olla, että ensimmäisellä kerralla opiskelija ei puhu oikein mitään, mutta jo avun hakeminen on hyvä alku työskentelyyn lähtemiselle.

Haasjoki & Ollikaisen (2010, 22) mukaan nuoruusiän kriisit voidaan jaotella seuraavalla tavalla:

Nuoruus psyykkisen kehityskriisinä:

- Itsetunto: miten paljon ja mistä asioista pidän itsessäni?
- Minäkuva: millainen minä olen?
- Identiteetti: mihin minä kuulun? Mikä minulle on tärkeää?
- Nuoruuden tärkeimpänä kehitystehtävänä voidaan pitää eheän, yksilöllisen identiteetin kehittymistä

Elämäntilannekriisit, kasautuva stressi

- Perhekriisit

- Ongelmat kaveri- ja seurustelusuhteissa: riidat, erotilanteet, pettäminen, yksinäisyys, joukon ulkopuolelle jääminen
- Koulunkäyntiin liittyvät ongelmat, stressi

Traumaattiset kriisit

- Äkilliset tai pitkään jatkuvat järkyttävät tapahtumat: väkivallan uhriksi joutuminen tai sen keskellä eläminen, läheisen kuolema tai vakava sairastuminen, suurkatastrofit, onnettomuustilanteet.

Haasjoki & Ollikainen (2010, 22) mukaan nuori on kriisissä, kun ei selviydy tilanteesta aiempien kokemustensa, voimavarojensa tai läheisten tuella, vaan joutuu sopeutumaan uudenlaisiin olosuhteisiin ja omaksumaan uusia selviytiskeinoja.

Nuoret itse määrittelevät elämän kipukohdiksi

- lähipiirille tapahtuvat järkyttävät asiat kuten kuoleman, vakavan sairauden, onnettomuudet
- itseä vahingoittavat kierteet, joita aiheuttavat huumeet, alkoholi ja näpistely
- ihmissuhdeongelmat kuten väkivallan seurustelusuhteessa, pettämissen, valehtelun, eron
- vanhempien eron tai pelon siitä
- ongelmalliset suhteet vanhempiin. (Haasjoki & Ollikainen 2010, 23.)

3.2 Haastava elämäntilanne

Miten käsite haastava elämäntilanne eroaa kriisistä? Ero on pieni. Ensimmäisen kerran kohdatessani opiskelijoita huomasin että kriisikäsite tuntui vieraalta ja vaikealtakin ymmärtää. Niinpä seuraavan kerran kohdatessani opiskelijoita

olin pehmentänyt otsikon niin, että se käsitti sekä kriisit että haastavat elämäntilanteet. Keskustelua syntyi enemmän sekä haastava elämäntilanne oli käsitteenä helpompi ymmärtää.

En löytänyt kirjallisuudesta haastavan elämäntilanteen selkeää määritelmää, joten oma määritelmäni olisi seuraavanlainen: ihminen on kokenut elämässään haastavia asioita esim. paikkakunnan vaihdoksen, vanhempien eron, ystävyyden tai perhesuhteen katkeamisen, mutta pystyy elämään asian kanssa eikä koe asiaa välttämättä kriisiksi elämässään. Haastava elämäntilanne voi myös olla tilanne, joka on uusi ja ehkä pelottavakin esim. opiskelun aloittaminen vieraalla paikkakunnalla.

3.3 Kriisityö

Kriisityössä korostuu henkinen tuki. Se on pitkäkestoista auttamista, jossa tarvitaan ammattilaisia, vapaaehtoisia, uhrin lähimmäisiä ja koko sosiaalista verkostoa. Psyykkinen ensiapu ei aina riitä, joten seuranta ja avun saatavuus ovat tärkeitä kriisin myöhemmissä vaiheissa. (Heikkinen 2011.)

Kriisityö kohdentuu tarkasti henkilöihin, joilla on suuri tarve saada apua (Heikkinen 2011). Saaren (2003, 108) mukaan akuutti, ennaltaehkäisyyn tähtäävä kriisityö traumaattisten tapahtumien jälkeen on aina yhteisöllistä työtä. Siinä pyritään käsittelemään traumaattinen kokemus kaikissa niissä yhteisöissä, joita tapahtuma koskettaa.

Yksinkertaisin ja paras suhtautumistapa kriisissä olevan lähimmäisen kohtaamisessa on se, mitä lyhyesti ja ytimekkäästi sanotaan kriisiavuksi. Kriisiapua voi antaa kuka tahansa, joka on henkisesti tasapainoinen eikä itse tarvitse tukea ja vahvistusta. Auttajan ei esimerkiksi tarvitse olla perehtynyt psykologiaan. Sekä auttajalle että kriisissä olevalle on sen sijaan hyödyksi, jos ei pyritä auttamaan mitenkään aktiivisesti vaan ollaan vain lähimmäisenä läsnä. (Hammarlund 2004, 57.)

Ekamin opiskelijahuoltosuunnitelmassa olemme miettineet miten toimimme kriisitilanteissa. Opiskelijahuoltosuunnitelma on laadittu vuonna 2007 ja sen laatimiseen ovat osallistuneet mm. kuraattorit ja koko opiskelijahuoltohenkilös-

tö. Opiskelijahuoltosuunnitelmaa on päivitetty 2011 - 2012 ja Ekamin kriisityöryhmään kuuluvat kuraattorit yhdessä usean muun henkilökuntaan kuuluvan kanssa. Kriisityön tekemiseen käytännön tasolla tarvitsisimme kuitenkin harjoitusta sekä pohdintaa siitä, miten toimia kun vastaan tulee isompi kriisi.

Jokelan ja Kauhajoen kouluampumiset tapahtuivat vuonna 2007 ja 2008. Ampumisten seurauksena syntyi laajaa keskustelua nuorten pahoinvoinnista sen vaikutuksista. Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen raportissa 4/2012 on seurantatutkimuksella selvitetty Jokelan ja Kauhajoen ampumissurmille altistuneiden oppilaiden ja opiskelijoiden selviytymistä, tukea ja hoitoa. Raportti on kahden vuoden seurantatutkimuksen loppuraportti.

Raportin tuloksissa kerrotaan, että toipuminen järkyttävistä tapahtumista oli todennäköisin vaihtoehto kouluampumisille altistuneilla oppilailla ja opiskelijoilla. Valtaosan kohdalla läheisten tuki oli merkittävä. Lisäksi välitön kriisityö ja akuuttivaiheen psykososiaalinen tuki oli tavoittanut merkittävän osan oppilaisista ja opiskelijoista. Nämä tukimuodot riittivät pääosalle lievästi altistuneista. Oireiluriskissä olevat saivat todennäköisemmin akuuttia kriisitukea, joten heidän tunnistamisensa on mahdollista jo varhaisessa vaiheessa. Tuen määrä koettiin pääosin riittäväksi noin kahden vuoden seuranta-aikana. (Haravuori, Suomalainen, Turunen, Berg, Murtonen & Marttunen 2012, 4.)

Haravuori, Suomalainen, Turunen, Berg, Murtonen & Marttunen (2012, 4) kertovat raportin tutkimustuloksissa, että tapahtumapäivän jälkeen tarjottua tukea sai kriisityöstä Jokelan koulukeskuksessa tapahtumaa seuranneen viikon aikana kriisityöstä 57 prosenttia oppilaista ja tukea saaneista 60 prosenttia koki sen auttaneen. Huomattavasti altistuneista 49 prosentille ja vakavasti - äärimmäisesti altistuneista 72 prosentille tarjottiin tukea kriisityöstä tapahtumaa seuranneen viikon aikana. Lähipiiri (perhe, sukulaiset ja ystävät) koettiin nuorten vastauksissa poikkeuksetta tärkeäksi (ensivaiheen) tukimuodoksi. Riippumatta Jokelan koulukeskuksen tapahtumiin liittyvän altistumisenasteesta 99 prosenttia vastanneista koki lähipiirin tarjonneen tukea ja 95 prosenttia niistä, joille tukea oli tarjottu, koki saaneensa siitä apua.

Kauhajoen oppilaitoksessa tapahtuman jälkeiseen infotilaisuuteen oppilaitoksella oli osallistunut 71 prosenttia vastanneista ja luokittain järjestettyihin purkutilaisuuksiin oli osallistunut 60 prosenttia. Kriisityöstä tapahtumaa seuranneen viikon aikana tukea sai 63 prosenttia opiskelijoista ja tukea saaneista 69 prosenttia koki sen auttaneen. Terveystuella tarjottua tukea sai 32 prosenttia ja 58 prosenttia koki tuen auttaneen. Huomattavasti altistuneista 68 prosentille ja vakavasti - äärimmäisesti altistuneista 83 prosentille tarjottiin tukea kriisityöstä tapahtumaa seuranneen viikon aikana. Samoin kuin Jokelassa myös Kauhajoella lähipiiri (perhe, sukulaiset ja ystävät) koettiin vastauksissa poikkeuksetta tärkeäksi tukimuodoksi. Riippumatta tapahtumiin liittyvän altistumisen asteesta 99 prosenttia vastanneista koki lähipiirin tarjonneen tukea ja 97 prosenttia niistä, joille tukea oli tarjottu, koki saaneensa siitä apua. Verrattuna Jokelan koulukeskuksen nuoriin Kauhajoella saatiin useammin apua oppilashuollosta. (Haravuori, Suomalainen, Turunen, Berg, Murtonen & Marttunen 2012, 30.)

Raportin yhteenvedossa ja suosituksissa todetaan, että valtaosalla läheisten tuki on ollut merkittävää toipumisen kannalta. Välitön kriisityö ja akuuttivaiheen psykososiaalinen tuki ovat olleet merkittävänä osana tukea. Nämä tukimuodot riittänevät pääosalle lievimminkin altistuneista. Vakavimmin altistuneet oireilevat pisimpään nimenomaan traumaperäisin oirein. Pitkäkestoisesti oireilevat näyttävät lisäksi jo alkutilanteessa oireilevan vakavammin. Oireiluriskissä olevat saivat todennäköisemmin akuuttia kriisitukea, joten heidän tunnistamisensa on mahdollista jo varhaisessa vaiheessa. (Haravuori, Suomalainen, Turunen, Berg, Murtonen & Marttunen 2012, 50.)

Haravuori, Suomalainen, Turunen, Berg, Murtonen & Marttunen (2012, 50) toteavat, että tuen määrä koettiin pääosin riittäväksi noin kahden vuoden seuranta-aikana. Lisäresursoitu jälkihoito väheni suunnitellusti saman ajan kuluessa palvelujen siirtyessä peruspalvelujen hoidettavaksi. Noin kymmenen prosenttia oppilaista ja opiskelijoista oireili traumaperäisin oirein edelleen kahden vuoden seurantajakson lopussa. Jatkohoidon, erityisesti psykoterapeuttisten ja muiden psykiatristen hoitojen tarve heillä jatkuu mahdollisesti useita vuosia.

Lisäksi Haravuori, Suomalainen, Turunen, Berg, Murtonen & Marttunen (2012, 51) kirjoittavat, että mahdollisuus jälkihoitoon rakennettiin kouluyhteisöihin ja sen organisointi oppilashuoltoon erilliseksi opetustyöstä oli mielekästä. Koulum-
pumis-
am-
pumiset koskettivat oppilaiden ja opiskelijoiden lisäksi opettajia ja laajem-
pia yhteisöjä. Opettajien tehtävänä ei ollut vastata oppilaiden ja opiskelijoiden
hoidosta.

3.4 Osallisuus ja kokemus

Lapsen ja nuoren osallisuus tarkoittaa sitä, että lapsi tai nuori voi olla mukana
määrittämässä, toteuttamassa ja arvioimassa hänen etunsa turvaamiseksi
tehtävää työtä. Osallisuus koostuu oikeudesta saada tietoa itseä koskevista
suunnitelmista, päätöksistä, ratkaisuksista, toimenpiteistä ja niiden perusteluista
sekä mahdollisuuksista ilmaista mielipiteensä ja vaikuttaa näihin asioihin. Vas-
tavuoroisuus on tärkeää, jotta osallisuus voi tapahtua luontevasti. Osallisuus
antaa lapselle tai nuorelle mahdollisuuden tulla kuulluksi. Samalla lapsi tai
nuori saa kokemuksen, että hänen mielipiteitään arvostetaan. Osallisuudella
on lapsen ja nuoren kokemuksia sekä ajattelumaailmaa laajentava vaikutus.
(Kasvun kumppanit 2011.)

Mahdollisuus olla osallisena ja mukana asioiden käsittelyssä itselle merkittä-
vissä yhteisöissä on ratkaisevaa ihmisen identiteetin kehittymisen kannalta.
Kyse on yhdestä kasvun ja kehityksen perusedellytyksestä. Osallistumisen
kautta opitaan olemaan ja elämään yhdessä. (Kasvun kumppanit 2011.)

Osallisuus

- on tässä ja nyt tapahtuvaa
- miten työntekijänä kuulen ja osallistan: se on läsnäoloa ja vastavuoroisuut-
ta
- on vuorovaikutusta ja ajan käyttämistä siihen: sitä että on mukana per-
heessä ja osana perhettä

- perustuu tasa-arvoiseen ja yhteiseen tietoon, on tunne ja kokemus joukkoon kuulumisesta
- tarkoittaa oikeutta tietoon ja tuettuun tiedon välittämiseen: on myös asiantuntijatiedon tarjoamista
- on tekemistä, kokemista ja tiedon välittämistä
- on mahdollisuutta vaikuttaa
- osallisuus omaan elämään, päätöksentekoon, palvelujen suunnitteluun, elinympäristöön. (Kasvun kumppanit 2011.)

Mikä mahdollistaa osallisuuden?

- kuuleminen ja kuunteleminen
- yhteinen kieli ja foorumi
- aito kiinnostus
- vertaistuki, edustajat ja sähköiset foorumit (Kasvun kumppanit 2011.)

Osallisuus aikuisen näkökulmasta

- Osallisuus voimaannuttaa ja lisää vaikuttamisen ja toimimisen halua. Se sitouttaa ja parantaa päätöksenteon laatua. Aikuisille osallisuus antaa mahdollisuuden kuunnella ja nähdä asioita lapsen / nuoren näkökulmasta. (Kasvun kumppanit 2011.)

Turun kriisikeskuksen Nuorten kriisityön-projektissa työskennelleiden psykologien Elina Haasjoen ja Teemu Ollikaisen (2010, 58) kirjoittamassa kirjassa:

”Mikä sun mieltä painaa? Kriisit nuoruudessa ja mielenterveyden tukeminen koulussa” on tärkeässä osassa myös osallisuus. Kirjassa on esitelty työkaluja, jotka ovat syntyneet Nuorten kriisityö -projektin ensimmäisenä toimintavuonna käynnistetyn pilottikouluhankkeen tuloksena. Hanke lähti tarpeesta kokeilla ja

kehittää nuorten lähiyhteisöön kohdistuvia mielenterveyttä edistävän työn ja toisaalta elämänhallinnan keinoja. Hanke käynnistyi keväällä 2004, kun Turun kriisikeskuksen kontaktien avulla oli mahdollisuus saada pilottikouluksi eräs kaupungin lukioista. Varsinainen toiminta aloitettiin saman vuoden syksyllä ja sen kestoksi määriteltiin puolitoista vuotta. Hankkeen taustafilosofian kannalta keskeistä oli pyrkiä vastaamaan lukiolaisten todettuihin ja myös heidän itsensä esittämiin tarpeisiin.

Kirja syntyi osana Nuorten kriisityö -projektia, joka on ollut Lounais-Suomen Mielenterveysseuran Turun kriisikeskuksen viisivuotinen kokeilu- ja kehittämishanke. Kirjan sisältöä ovat tuottaneet Nuorten kriisityö -projektin työntekijät vuosien 2004 - 2009 aikana. Kirjan painopiste on kouluyhteisön mielenterveyttä edistävien tekijöiden ja interventioiden esittelyssä. Konkreettisten toimintamallien lisäksi kirjassa on tiivistettynä erityisesti nuorten mielenterveyteen liittyvää tietoa. (Haasjoki & Ollikainen 2010, 9.)

Haasjoki & Ollikainen (2010, 59) kertovat, että pilottikoulussa perustettiin hyvinvointiryhmä. Asiasisällöt tulivat koulun henkilökunnalta ja opiskelijoilta itseltään. Yhteistyöhankkeen keskeisiksi teemoiksi valittiin ideointityön tuloksena stressinhallinta ja jaksamisen tukeminen. Samalla ryhdyttiin miettimään, miten asioihin voisi vaikuttaa pysyvämminkin ilman, että jokaista interventiota varten tarvitaan ulkopuolista työvoimaa. Syntyi ajatus tuutoritoiminnan käynnistämisestä ja siitä, että tuutoritoiminnasta tulisi pysyvä osa koulun arkea.

Etelä-Kymenlaakson ammattiopistossa on perustettu syksyllä 2011 hyvinvointiryhmä, joka on kokoontunut kaksi kertaa. Tarkoituksena olisi, että siellä olisi laaja edustus eri ammattiryhmistä. Itse edustan kuraattoreja. Paikalla on myös johdon edustusta ja esim. johtava rehtorimme Juha Reivilä on mukana hyvinvointiryhmässä. Hyvinvointiryhmään on tarkoitus saada mukaan myös opiskelijoita, koska silloin he pääsevät kysymään mieltä askarruttavista asioista suoraan henkilökunnalta sekä vaikuttamaan itse suoraan omaan hyvinvointiinsa. Hyvinvointiryhmässä on tarkoitus esitellä syksyn aikana 2012 tämän opinnäytetyön tuloksia ja keskustella esiin nousseista asioista yhdessä eri kampusten opiskelijoiden kanssa.

Haasjoki & Ollikainen (2010, 62) havaitsivat, että yhtenä pilottikouluhankkeen pitkittäisvaikutuksena oli havainto, että hankkeessa mukana ollut vuosikurssi suoriutui ylioppilaskirjoituksista paremmin kuin yksikään vuosikurssi ennen heitä. Kirjan kirjoittajat kirjoittavat, että eivät voi tietää, miten suuri merkitys interventioilla ja yhteistyöllä asiaan oli, mutta vaikutusta niillä on väistämättä ollut. Tieto on motivoiva tulevan kehittämistoiminnan kannalta: sen lisäksi, että opiskelijoiden jaksamiseen ja mielenterveyteen panostaminen saa heidät voimaan paremmin, he myös suoriutuvat virallisesta päätehtävästään paremmin. Opiskelijoiden mukaan ottamisella toimintaan oppilaitoksissa on merkitystä ja heidän mielipiteitään kannattaa kuunnella. Oman työn tekemisen näkökulmasta tämänkin opinnäytetyön kautta olen saanut paljon uutta näkökulmaa tekemääni työhön ja merkittävässä osassa ovat olleet opiskelijoiden mielipiteet ja kokemukset

Kun tajunnallinen toiminta valitsee kohteensa, ihminen kokee elämyksiä. Elämyksellinen kohde ilmenee ihmiselle jonakin. Todellisuus ei ole enää merkityksetön, vaan tarkoittaa jotain. On luontevaa kutsua kokemusta erityiseksi suhteeksi, merkityssuhteeksi. (Perttula 2009, 116.)

Opinnäytetyössäni opiskelijat ovat kertoneet omia kokemuksiaan tuesta ja sen saatavuudesta haastavissa elämäntilanteissa ja kriiseissä. Opinnäytetyön tekijänä ja työssäni kuraattorina erityinen kiinnostus on kohdistunut opiskelijoiden kokemuksiin, koska niiden tarkoitus on kehittää työn tekemistä Etelä-Kymenlaakson ammattiopistossa ja erityisesti niissä kampuksissa, joissa itse työskentelen. Perttula (2009, 136 - 137) kirjoittaa kirjassaan kokemuksen tutkimus seuraavaa: ”Empiiristä tutkimusosuutta edeltää tutkijan kiinnostus kokemuksiin sekä sen muotoilu, mitä aihetta merkityksellistäviä kokemuksia tutkija haluaa ymmärtää. Tämän jälkeen tutkijan on löydettävä ihmisiä, joiden elämäntilanteeseen sisältyy aihe, josta muodostuvista kokemuksista hän on kiinnostunut. Välttämätöntä on myös heidän halukkuutensa kuvata näitä kokemuksia tutkijalle. Enin mitä tutkija voi eettisesti toimien tehdä, on selvittää mukaan pyytämilleen ihmisille, miksi juuri heidän elävät kokemuksensa ovat tutkimisen arvoisia. Ratkaisun tutkimukseen osallistumisesta tekevät he, ei tutkija”.

Perttula (2009, 137) käyttää tutkittavista kokemuksista ilmaisua elävä kokemus. Mielestäni tässä opinnäytetyössä on juuri kysymys opiskelijoiden elävisistä kokemuksista, siitä miten he ovat kokeneet tulleen kohdatuiksi haastavissa elämäntilanteissa ja kriiseissä ja kuinka he näiden kokemustensa pohjalta haluaisivat kehittää kriisityötä Ekamissa. Laadultaan elävä kokemus voi olla tietoa, tunnetta, intuitiota ja uskoa sekä niiden yhdistelmiä. Empiirisen tutkimuksen lähtökohta on, että elävä kokemus on saanut muotonsa tutkimukseen osallistuvien omassa elämässä.

4 TUKEMINEN KOULUSSA

4.1 Psykososiaalinen tuki ja tukeminen

Koulukuraattorin tehtävänä on toimia sosiaalityöntekijänä koulussa antaen tukea ja apua oppilaille ja heidän vanhemmilleen. Apua haetaan monenlaisiin pulmiin. Tehtävää voidaan toteuttaa monin tavoin. Parhaiten voi auttaa silloin, kun yhteistyö saadaan sujumaan ja apua halutaan ottaa vastaan. (Aho 1999, 127.)

Ahon (1999, 135) mukaan oppilaiden auttamisessa tarvitaan riittävästi resursseja sekä sitoutunut ja realistinen ote auttamistyöhön. Lisäksi tarvitaan kyky havaita avun tarpeessa olijat mahdollisimman varhain. Kouluissamme on olemassa psykososiaalisen oppilashuollon henkilöstöä, auttamisresursseja. Vain ani harvassa koulussa ne riittävät tukemaan kaikkia niitä, joiden avun tarve tiedostetaan. Koulukuraattorit työskentelevät asiakkaiden auttamiseksi verkostossa, jossa monilla eri henkilöillä on vaikutusta nuoren elämään. Koulun sisällä monipuolisen auttajaverkoston muodostavat oppilashuollon työntekijät.

Koulun työntekijöiden tietoon tulee vain murto-osa kaikista niistä stressaavista tekijöistä, jotka painavat oppilaiden mieltä. Esimerkiksi koeviikolla nuoren elämää voi musertaa seurustelusuhteen päättymisen, viikonloppuna tapahtunut uhkaava tilanne kotibileissä tai ristiriidat kotona, mutta opettajalle tilanne näyttäytyy vain yllättävänä romahduksena koearvosanassa tai selittämättöminä poissaoloina. Sen sijaan esimerkiksi kouluun kantautuva tieto oppilaan läheisen kuolemasta voi saada henkilökunnan toimimaan tukea antavasti ja empaattisesti ja näin edistää oppilaan toipumista. Koulu ei voi olla eikä se pys-

ty olemaan perillä kaikista oppilaiden elämää mullistavista käänteistä. Kuitenkin työntekijää voi auttaa se, että oppilaan reaktioille ja oireille löytynee aina ymmärrettävä selitys. Jo pelkkä keskustelun mahdollisuuden auki pitäminen voi olla avuksi. (Haasjoki & Ollikainen 2010, 24 - 25.)

Haasjoki & Ollikainen (2010, 25) kirjoittavat, että kouluympäristössä aikuisen läsnäolo on tärkeää traumaattisen kriisin kohdanneelle nuorelle. Joillekin riittää avuksi pelkkä toisen ihmisen kunnioittava läsnäolo ja tieto siitä, että voi halutessaan tulla puhumaan. Joku taas voi kaivata tilaisuutta kerrata puhumalla tapahtunutta, siihen liittyviä ajatuksia ja kehon tuntemuksia. Usein voi olla myös tärkeää saada tietoa siitä, miten ihmiset reagoivat vastaavissa tilanteissa.

Kriisitilanteessa avuksi voi riittää muutama keskustelu kouluterveydenhoitajan, kuraattorin tai koulupsykologin kanssa. Traumaattisen kriisin käsitteleminen edellyttää turvallisuuden tunnetta. Toisinaan nuorella ei ole kriisin käsittelemiseen tarvittavia riittävän turvallisia ja vakaita olosuhteita. Erityisesti tällöin on muiden aikuisten tuki ja tilanteen selvittely tarpeen. (Haasjoki & Ollikainen 2010, 26.)

Haasjoki & Ollikaisen (2010, 26) mukaan suuri osa kriisin kokeneista nuorista selviää omin voimin ja läheisten tuella. Tärkeitä ovat nuoren omat selviytymiskeinot (kuten pohdiskelu, puhuminen, sureminen, puuhastelu, liikunta, yksinolo, harrastukset, kirjoittaminen tai muu luova toiminta) ja läheisten tuki (ymmärtävä kuunteleminen, arkinen yhdessäolo, vertaistuki, konkreettiset neuvot ja apu).

Filosofian maisteri Juhani Sulander ja kasvatustieteiden maisteri Vuokko Romppanen ovat vuonna 2005 tutkineet poikkileikkaustutkimuksella psykososiaalisen opiskeluympäristön yhteyttä opiskelijoiden kokemaan fyysiseen terveyteen, psyykkiseen hyvinvointiin ja itsearvioituun opiskelumenestykseen. Tutkimukseen osallistui 305 opiskelijaa kahdesta yliopistosta, ammattikorkeakoulusta ja ammatillisesta oppilaitoksesta eri puolelta Suomea.

Tutkimuksen tavoitteena on ollut selvittää, onko psykososiaalisella opiskelu-ympäristöllä yhteyttä opiskelijoiden kokemaan fyysiseen terveyteen, psyykki-

seen hyvinvointiin ja opiskelumenestykseen ammatillisen toisen asteen oppilaitoksissa, ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa. Tutkimus oli osa Hyvinvointi koulutyössä ja opiskelussa -hanketta, jonka tavoitteena oli kehittää opiskeluympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta kartoittava menetelmä. (Sulander & Romppanen 2005, 550 - 551.)

Sulanderin ja Romppasen tutkimus toi esille oppilaitoksen ilmapiirin tärkeyden opiskelijoiden psyykkiseen hyvinvointiin ja opiskelumenestykseen yhteydessä olevana tekijänä. Opiskelijan kannalta hyvä ilmapiiri tarkoittaa ennen kaikkea, että opiskelijasta välitetään ja opiskeluympäristö tukee hänen oppimistaan. (Sulander & Romppanen 2005, 556.)

Tutkimuksen tärkeimpänä tuloksena Sulander ja Romppanen (2005, 548) pitivät sitä, että oppilaitosten turvallisuuteen ja viihtyisään opiskeluilmapiiriin on syytä kiinnittää huomiota, koska ne voivat vaikuttaa opiskelijoiden fyysiseen terveyteen, psyykkiseen hyvinvointiin ja opiskelumenestykseen.

Tässä opinnäytetyössä opiskelijat ovat tärkeässä osassa omien kokemustensa kautta. Heidän kehittämisideansa ja kokemuksensa voivat parantaa kohtaamista kriiseissä ja haastavissa elämäntilanteissa. Tämä voi lisätä hyvinvointia Ekamilla.

4.2 Tukeminen erilaisissa kriiseissä

Opiskelijat tarvitsevat erilaista tukea riippuen siitä, minkälaisia kokemuksia heillä on kriiseistä. Monesti jo muutaman kerran keskusteluapu auttaa tilanteessa, jolloin opiskelijalla on päättynyt seurustelusuhde tyttö - tai poikaystävän kanssa tai tullut riitaa luokkakaverin kanssa. Pitempiaikaista tukea ja moniammatillista yhteistyötä esimerkiksi nuorisopsykiatrian poliklinikalle tarvitaan muun muassa silloin, kun opiskelijalta on kuollut läheinen ihminen. Tällöin tuki saattaa jatkua koko lukuvuoden ajan ja kuraattorilla käyntejä saattaa alussa olla viikoittain. Omassa työssäni pidän tärkeänä sitä, että olen helposti opiskelijoiden saatavilla ja lähellä. Ei tarvitse lähteä pitkän matkan päähän nuorisopsykiatriselle keskustelemaan, kun apua ja tukea on koulussa saatavilla.

Diakonia-ammattikorkeakoulusta vuonna 2011 valmistunut sosionomi (AMK) - diakoniopiskelija Tuula Väyrynen on opinnäytetyössään tutkinut opiskelijoiden kokemuksia avun tarpeesta ja avun saamisesta läheisen kuoleman jälkeen. Opinnäytetyön on laadullinen tutkimus ja aineisto kerättiin kuudelta opiskelijalta avoimilla haastatteluilla. Opinnäytetyöhön osallistui opiskelijoita kolmesta ammattikorkeakoulusta: Oulun diakonia-ammattikorkeakoulusta, Kemi-Tornion ammattikorkeakoulusta sekä Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulusta.

Väyrysen (2011, 1) tutkimuksen tulosten mukaan opiskelijat saivat tukea lähisuhdeverkostolta ja ammattiauttajilta. Tuki oli keskustelua ja ymmärrystä ja opinnoissa joustamista. Tukea kaivattiin lisää opettajilta keskustelujen ja ohjauksen muodossa. Opinnoista selviäminen oli osalle opiskelijoista vaikeaa läheisen kuoleman jälkeen. Aina tukea ei ollut riittävästi, aikaa tuelle ja neuvonnalle kaivattiin lisää. Tukena saatiin arjen tukemisesta ja surussa myötäelämisestä.

Väyrysen opinnäytetyössä ammattikorkeakoulujen opiskelijat kokivat, että voimien ollessa vähissä lisätehtävien ja harjoittelutuntien takaisin tekeminen tuntuivat kohtuuttoman raskaalta. Väyrysen opinnäytetyöhön osallistuneista opiskelijoista osa pystyi jatkamaan opintoja alkuperäisen suunnitelman mukaisesti. Mikäli aikoi pysyä kurssien mukana, opiskelua oli jatkettava. Vaihtoehtoja opiskeluiden jatkamiseen ei tarjottu mistään. Joku opiskelijoista oli miettinyt olisiko jatkanut opiskelua jos menetys olisi tapahtunut opintojen alkuvaiheessa. (Väyrynen 2011, 50 - 51.)

Väyrysen (2011, 40 - 42) tutkimuksen mukaan opiskelijat saivat tukea koulun terveydenhoitajalta, psykiatriselta sairaanhoitajalta tai mielenterveystyöntekijältä. Ammattikorkeakoulun opettajien tuen opiskelijat kokivat vähäiseksi tai sitä ei ollut lainkaan. Opinto-ohjaajan tai muun henkilökuntaan kuuluvien kanssa opiskelijat eivät olleet tapahtuman jälkeen lainkaan tekemisissä. Yksi kuudesta opiskelijasta oli hakenut apua seurakunnan työntekijältä ja sitäkin hän oli hakenut enemmän surevalle läheiselleen kuin itselleen. Kaikilla Väyrysen tutkimukseen osallistuneista oli kuitenkin jonkinlainen käsitys, mistä tarvittaessa olisi saanut tukea. Opiskelijat mainitsivat mm. koulupsykologin, kouluterveydenhoitajan, kriisikeskuksen, terveystieteiden keskuksen, oman kotipaikkakunnan pal-

velut ja oppilaitoksen henkilökunnan. Avun hakemista näistä paikoista vaikeutti useimpien paikkojen tuntemattomuus. Eräs opiskelija oli maininnut, että voisi hakea apua kouluterveydenhoitajalta, koska tunsin tämän. Ammattikorkeakouluissa ei ole töissä kuraattoreja tai mielenterveystyöntekijää.

Liisa Kiviniemi on kirjoittanut väitöskirjan aiheesta: Nuorten omat kokemukset psyykkisestä pahoinvoinnista ja paranemisesta (Kiviniemi 2008). Kirjassa Mun on paha olla, näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin Kiviniemi tarkastelee ja kertoo väitöskirjansa tuloksista.

Kirjassa Kiviniemi kirjoittaa, että hänen tutkimuksessaan nousi esiin se, että nuoren selviytymistä edistävät vertaistuki, ammattilaisten tuki sekä jokaisen nuoren itse löytämät arkipäivän selviytymiskeinot. Vertaistuki kuvattiin sekä toiveeksi saatavilla olevasta vertaistuesta, että kokemukseksi jo toteutuneesta vertaistuesta. (Kiviniemi 2009, 118.)

Kiviniemi (2008, 118) kirjoittaa, että nuorten autetuksi tuleminen edellyttää, että nuori tulee kuulluksi, että nuoren näkökulmat otetaan huomioon ja että työntekijällä on valmiudet selvittää nuoren ongelmia. Ammattilaisten kanssa tehtävää yhteistyötä kuvataan pääosin säännöllisinä tapaamisina ja niistä muodostuvana yhteistyösuhteena. Tutkimuksen mukaan ammattilaisten ja nuoren onnistuneessa yhteistyössä on piirteitä asiakaslähtöisestä auttamisesta, mihin viittaavat toimiva ja vastavuoroisuuteen perustuva vuorovaikutus, luottamus sekä itsemäärämisoikeuden kunnioittaminen päätöksentekotilanteissa.

4.3 Vuorovaikutus opiskelijoiden kohtaamisissa

Syntymästä saakka vauva kykenee biologisten, kognitiivisten, sosiaalisten ja emotionaalisten taitojensa avulla etsimään aktiivisesti vuorovaikutusta ja säätelämään käyttäytymistään suhteessa ympäristöönsä. Vauva vaikuttaa isäänsä ja äitiinsä ja vanhemmat vaikuttavat lapseensa. Vanhemman ja lapsen välinen suhde jatkuu koko eliniän ja siitä suhteesta ei voi sanoutua irti. Toki jotkut näin tekevät, mutta suhde on silti kaikkien myöhempien suhteiden perusta. (Schmitt 2003, 316.) Varhaiset kokemuksemme muovaavat olennaisesti luonteenomaisia tapojamme olla suhteessa toisiin ja tulla toimeen vaihtelevien tunteiden kanssa (Gerhardt 2007, 26).

Sinkkosen (2008, 269) mukaan lapsi tarvitsee riittävän hyvää vuorovaikutusta. Mitä se on? Se on hoivaajan mukautumista lapsen ikäkaudelle ominaisiin tarpeisiin, eli ajankohtaisten kehityshaasteiden huomioonottamista. Sensitiivisyys, herkkyyys lapsen viesteille on ensiarvoisen tärkeää. Vuorovaikutus on suureksi osaksi ei-kielellistä. Katseilla, eleillä ja äänenpainoilla on suuri merkitys, joka ei rajoitu missään tapauksessa vauvaikään vaan on aina yhtä tärkeä.

Toimiva vuorovaikutus koostuu ammatillisuudesta, inhimillisyydestä ja aitoudesta. Turvallisessa ilmapiirissä jokainen voi olla oma itsensä. Ihmistä ei arvoteta, vaan hänet hyväksytään sellaisena kuin hän on. Häntä kuunnellaan ja hänen mielipiteitään arvostetaan, vaikka ne eroaisivat omista. Lapsen ja nuoren kohtaaminen edellyttää aikuiselta kykyä aitoon keskusteluun. Keskustelussa merkittävä rooli on kuuntelulla. Silloin aikuinen keskittyy siihen, mitä nuori kokee, ajattelee ja tuntee. Aikuinen on empaattinen ja inhimillinen ja osoittaa sen nuorelle. (Veivo-Lempinen 2009, 204.)

Veivo-Lempisen (2009, 204 - 205) mukaan aitoa kohtaamista on se, että antaa tilaa nuoren omien mielipiteiden ilmaisuun. Nuoren ajatuksista ja tekemisistä täytyy olla kiinnostunut, jotta aito kohtaaminen välittyy nuorelle. Tämä ei tarkoita sitä, että nuoren kanssa täytyisi olla kaikesta samaa mieltä tai hänen pitäisi antaa tehdä, mitä hän haluaa. Nuoren mielipiteet saattavat olla ehdottomia, mutta hänellä pitää olla turvallinen aikuinen, johon mielipiteitään voi testata.

Veivo-Lempinen (2009, 205) kirjoittaa, että aidon kohtaamisen kivijalka on nuoren ja aikuisen välinen luottamus. Luottamus ei synny hetkessä vaan rakentuu omaa tahtiaan arjen toiminnoissa. Nuori testaa aluksi aikuisen luotettavuutta jatkuvasti. Mitä enemmän nuorella on huonoja kokemuksia aikuisten luotettavuudesta, sitä kauemmin luottamuksen rakentuminen vie. Prosessia ei voi nopeuttaa eikä sitä pidä kiirehtiä. Ainoa asia, mitä aikuinen voi tehdä, on olla avoin ja luotettava kaikissa tekemisissään. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, mikäli aikuinen ei pysty tekemään kuten oli aikonut, hänen on perusteltava muutos avoimesti. Lisäksi aikuisen on otettava vastaan ne pettymyksen ja turhautumisen tunteet, mikä petetty lupaus aiheuttaa.

Itselläni on tapana kätellä nuori ensimmäisellä tapaamisella. Vaikka nuori on kohdannut minut koulun käytävillä ja luokissa esittäytymässä, kättelen hänet silti. Nuori kokee olevansa tervetullut vastaanotolle ja olen huomannut tämän tavan rentouttavan nuorta. Samalla annan myös sen signaalin, että nuori on tasavertainen kanssani. Työskentelytapani on muutenkin nuorta kunnioittava ja keskustelevala, vaikka välillä täytyykin sanoa vaikeita asioita sekä tehdä sellaisia päätöksiä, jotka eivät miellytä nuorta. Näissäkin tilanteissa en tee mitään asioita nuoren selän takana vaan yhteistyössä hänen ja mahdollisesti hänen perheensä kanssa, jos tilanne sitä vaatii.

5 TUTKIMUSMENETELMÄ JA OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

5.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyö on vahvasti työelämälähtöinen ja sen tarkoituksena on kehittää työn tekemistä opiskelijahuollon ja kuraattorityön näkökulmasta Etelä-Kymenlaakson ammattiopistossa.

Opinnäytetyön tarkoitus on saada tietoa siitä, mitä mieltä opiskelijat ovat koulun kriisityöstä ja siitä miten heitä on kohdattu mahdollisissa kriiseissä tai haastavissa elämäntilanteissa sekä miten he toivovat koulun kriisityötä kehitettävän. Tärkeää on saada tietoa myös siitä, miten kriisityötä ja psykososiaalista tukea voisi opiskelijahuollon ja kuraattorityön näkökulmasta parantaa sekä kehittää. Opinnäytetyön tärkeimpänä kiinnostuksen kohteena ovat opiskelijoiden kokemukset ja tarkoituksenani on työskennellä työni kanssa niin, että opiskelijoiden ääni ja mielipiteet ovat alusta saakka työni ns. punainen lanka.

Oma visioni on myös se, että toivon opinnäytetyöni kautta syntyvän jotain toiminnallista Etelä-Kymenlaakson ammattiopistoon esim. jonkinlainen ryhmä tai vaikkapa terveystiedon tai vapaasti valittavien opintojen tunneille kehitelty osuu kriiseistä. Kuraattorit kohtaavat pienemmissä kriiseissä opiskelijoita viikoittain. Opinnäytetyöni avulla toivon saavani tietoa siitä, mitä opiskelijat oppilaitokselta toivoivat omassa henkilökohtaisessa kriisissään tai haastavassa elämäntilanteessaan.

Opinnäytetyöni toivon myös auttavan opettajia siinä, että he tietäisivät paremmin, että opiskelijan voi lähettää kuraattorin luo keskustelemaan mahdollisen kriisin tai haastavan elämäntilanteen kohdatessa. Mahdollisesti saadaan näkyvämmäksi se, miten opiskelijan voi ohjata tuen piiriin ja mitä kaikkea kuraattorin työ sisältää. Kriisissä olevan opiskelijan tukeminen on siinäkin mielessä tärkeää, että hän pystyisi opiskelemaan eikä keskeyttäisi opintojaan. Kuraattorin työ on omalta osaltaan tärkeässä asemassa opintojen keskeyttämisen näkökulmasta.

Etelä-Kymenlaakson ammattiopiston ammatillisen peruskoulutuksen keskimääräinen opiskelijamäärä vuonna 2010 oli 2310,5 opiskelijaa ja eronneita vuoden aikana oli 346. Opintonsa keskeytti 14,9 prosenttia opiskelijoista. Vuonna 2011 keskimääräinen opiskelijamäärä oli 2374,5 opiskelijaa ja eronneita vuoden aikana oli 308. Opintonsa keskeytti 12,9 prosenttia opiskelijoista. (Ekamilla opintonsa keskeyttäneet opiskelijat vuosina 2010 ja 2011.) Koulutuksesta eronneiden määrä oli 32,7 prosenttia Ekamilla vuonna 2011 (Koulutuksesta eronneet opiskelijat Ekamilla vuonna 2011). Tilastokeskuksen tuoreimman julkistuksen mukaan ammatillisen koulutuksen keskeyttäminen lisääntyi usean vuoden vähenemisen jälkeen. Nuorille suunnatussa ammatillisessa koulutuksessa keskeyttämisprosentti oli 9,1. (Tilastokeskus 2012.)

Valtion talousarviobudjetissa vuodelta 2012 sanotaan: ”Ammatillisen koulutusjärjestelmän tehokkuuden ja tuottavuuden parantaminen on välttämätöntä. Koulutuksen tuottamaan osaamiseen kohdistuvat vaatimukset kasvavat samanaikaisesti kun uusien opiskelijoiden yksilölliset erot ovat yhä suurempia. Tämä lisää joustavien, opiskelijan tarpeista lähtevien opintopolkujen ja monimuotoisten tukitoimenpiteiden tarvetta. Tavoitteeksi asetetaan, että ammatillisen peruskoulutuksen keskeyttämisaste laskee 7,5 prosenttiin vuonna 2012, kun se oli 8,6 prosenttia vuonna 2009. Läpäisyastetta pyritään nostamaan 63 prosenttiin vuonna 2012, kun se oli arviolta 59,5 prosenttia vuonna 2009. Tavoitteiden saavuttamiseksi jatketaan vuonna 2011 käynnistettyä ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamisohjelmaa”. (Talousarvioesitys 2012.) Etelä-Kymenlaakson ammattiopiston opintojen läpäisyaste oli 56,8 prosenttia vuonna 2011 (Läpäisyaste Ekamilla vuonna 2011).

5.2 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyöni on toimintatutkimus. Toimintatutkimuksessa (aktivoivassa osallistuvassa havainnoinnissa) lähtökohtana on tutkijan läheinen työskentely tutkimuskohteen jäsenten kanssa. Tutkimusasetelmassa on perusperiaate, että tutkija ja tutkittavat yhdessä ohjaavat, korjaavat ja arvioivat sekä päätöksien että toimintaansa. Tutkija pyrkii saavuttamaan yhdessä kohdeyhteisön kanssa asetetut tavoitteet ja päämäärät. Myös saavutettujen tavoitteiden ja päämäärien arviointi tapahtuu vuorovaikutuksessa tutkittavien kanssa. (Vilkka 2007, 47.)

Metsämuurosen 2006, 102 mukaan Cohen & Manion 1995 sekä Syrjälä 1994 määrittelevät, että toimintatutkimuksella tarkoitetaan todellisessa maailmassa tehtävää pienimuotoista interventiota ja kyseisen intervention vaikutusten lähempää tutkimista. Toimintatutkimus on siis tutkimusta, jonka avulla pyritään ratkaisemaan erilaisia käytännön ongelmia, parantamaan sosiaalisia käytäntöjä sekä ymmärtämään niitä entistä syvällisemmin esimerkiksi työyhteisössä. (Metsämuuronen 2006, 102.)

Metsämuurosen (2006, 102) mukaan toimintatutkimuksessa pyritään vastaamaan johonkin käytännön toiminnassa havaittuun ongelmaan tai kehittämään olemassa olevaa käytäntöä paremmaksi. Tällöin toimintatutkimusta voi tehdä yksittäinenkin työntekijä. Yleensä kuitenkin kyseessä on koko työyhteisön tai organisaation muutosprosessi, jolloin tarvitaan kaikkien toimijaosapuolten sitoutuminen projektiin.

Heikkisen (2007, 196) mukaan toimintatutkimuksen esittely metodioppaassa on oikeastaan hiukan harhaanjohtavaa, koska se ei ole varsinainen tutkimusmenetelmä. Pikemminkin se on tutkimusstrateginen lähestymistapa, joka voi käyttää välineinään erilaisia tutkimusmenetelmiä. Sille on tunnusomaista toiminnan ja tutkimuksen samanaikaisuus sekä pyrkimys saavuttaa välitöntä, käytännöllistä hyötyä tutkimuksesta. Toimintatutkimuksen päämääränä ei ole vain tutkiminen, vaan myös toiminnan samanaikainen kehittäminen.

Toimintatutkimukselle on tyypillistä

- käytäntöön suuntautuminen
- ongelmakeskeisyys
- tutkittavien ja tutkijan roolit aktiivisina toimijoina muutosprosessissa
- tutkittavien ja tutkijan suhteen perustana oleva yhteistyö. (Kuula 2011.)

Mainituista piirteistä voidaan johtaa ainakin kolme toimintatutkimuksen itseyttä koskevaa tekijää:

1. Tutkimuksen tavoitteena ei ole ainoastaan kuvata tai selittää, vaan myös muuttaa sosiaalista todellisuutta. Muutos voi tapahtua tai olla tapahtumatta. Muutos voi olla myös aivan toisenlainen kuin mitä oli alun alkaen tavoiteltu.
2. Ymmärrys tutkittavista subjekteina on itse tutkimuskäytäntöön sisältyvä vaatimus. Periaatteessa ymmärrys tutkittavista subjekteina on ollut itsensänselvyyttä jo pitkään sosiaalitieteissä. Tässä mielessä tutkittavien ymmärtäminen tietoisiksi toimijoiksi ei ole mikään erityisen poikkeava periaate. Mutta toimintatutkimuksessa tutkittavat ovat aktiivisina subjekteina mukana itse tutkimus- ja muutosprosessissa.
3. Muutoksen avulla voidaan tuottaa omanlaista tietoa tutkittavasta asiasta tai asioista. Yhtäältä toimintatutkimus tuottaa tietoa toiminnasta ja muutoksesta vastaten kysymykseen, miten tutkittavat kohteet voivat muuttua ja toisaalta se käänteisesti vastaa kysymyksiin siitä, miksi ne eivät muutu. Jälkimmäinen tehtävä tuo toimintatutkimuksen lähelle perinteisen sosiaalitutkimuksen tiedollisia tavoitteita. Tilanteissa, joissa muutos ei tapahdu saatetaan saada näkyviin asenteita, valtarakenteita, työskulttuureja jne., jotka eivät muutoin tutkien välttämättä ilmenisi. (Kuula 2011.)

Vilkan (2007, 77) mukaan toimintatutkimuksessa toimintatutkijan rooli on vastuullinen. Hän osallistuu aina tutkimuskohteesta, yhteiskunnasta ja sen kehi-

tyksen suunnasta käytävään julkiseen keskusteluun tutkimusraportillaan. Toimintatutkimus on ajallisesti vaativaa tutkimusta, koska se edellyttää pitkäaikaista aktiivista havainnointia, aktivointia tutkimuskohteessa, haastatteluiden ja muun materiaalin keräämistä tutkimusaineistoksi sekä muutokseen ja vaikuttavuuteen pyrkivää tieteellistä kirjoittamista. Lisäksi toimintatutkimuksen kohteesta ja muutokseen pyrkivästä ongelmasta riippuen tutkija joutuu opettelemaan etnografin tavoin tutkimuskohteen kieltä, ajattelu- ja toimintatapoja.

Aineiston keräämisen onnistumisen eräs edellytys havainnointiin ja osallistumiseen perustuvassa tutkimuksessa on tutkijan persoona ja siihen liittyvät erilaiset tekijät. Tutkijan ei ole suotavaa, muuten kuin erityistapauksissa ja -tilanteissa, pyrkiä muuttamaan henkilöään tutkittavien suuntaan. Parhaiten toimimme omasta persoonastamme käsin. Aivan kuten samankaltaisuutta, erilaisuuttakaan ei ole kuitenkaan syytä korostaa kielen, pukeutumisen tai muun sellaisen seikan kautta. Luonteva esiintyminen luo varmuutta ja luottamusta, ja toimimme parhaiten omana itsenämme. (Grönfors 2007, 152 - 153.)

Lisäksi Grönfors (2007, 166) toteaa, että osallistumiseen ja havainnointiin perustuva raportti perustuu henkilökohtaiseen tutkimuskokemukseen, vuorovaikutukseen tutkittavien ja tutkijan välillä. Raportissa tulisikin tällainen henkilökohtainen ote säilyttää. Raportin kirjoittajaa voidaan eräässä mielessä verrata tulkkiin, joka tulkitsee tutkittua ympäristöä ja tutkimuksessa esiintyviä ihmisiä kolmannelle osapuolelle.

Eskola & Suoranta toteavat kirjassaan Johdatus laadulliseen tutkimukseen (1999, 19), että laadullisessa tutkimuksessa voidaan lähteä liikkeelle mahdollisimman puhtaalta pöydältä ilman ennakoasettamuksia tai määritelmiä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa puhutaankin aineistolähtöisestä analyysistä, joka pelkistetyimmillään tarkoittaa teorian rakentamista empiirisestä aineistosta lähtien, ikään kuin alhaalta ylös.

Olen aikaisemmin maininnut, että opinnäytetyön yhtenä tarkoituksena on kehittää työn tekemistä kuraattorityön ja opiskelijahuollon näkökulmasta. Opinnäytetyöni on siis tutkimuksellista kehittämistoimintaa. Yhteiskunnallisessa keskustelussa puhutaan yhdessä tutkimus- ja kehittämistoiminnasta tekemättä

eroa näiden välille. Lähtökohdiltaan ero on kuitenkin selkeä. Tutkimuksessa pyritään vastaamaan tiettyihin tutkimuskysymyksiin tutkimusmenetelmiä käyttäen. Kehittämistoiminnassa puolestaan pyritään kehittämään jotain tuotetta, palvelua, organisaatiota tms. Myös tutkimuskäsitykset poikkeavat toisistaan: tutkimuksen piirissä tiedon kriteerinä pidetään tutkimusmenetelmien ja tutkimusprosessin luotettavuutta. Kehittämistoiminnassa tiedon käyttökelpoisuus on yleensä keskeistä. Siten esimerkiksi kokemustieto voi olla tieteellisen tiedon kanssa tasavertaista. (Toikko & Rantanen 2009, 155 - 156.)

Toikko & Rantanen (2009, 156) myös mainitsevat, että vaikka tutkimustoiminta ja kehittämistoiminta eroavat toisistaan, usein liikutaan myös niiden rajapinnalla. Esimerkiksi toimintatutkimuksessa ja kehittävässä työntutkimuksessa tutkimuksellinen intressi yhdistyy käytännön kehittämistoimintaan.

Heikkilä, Jokinen & Nurmela määrittelevät kirjassaan *Tutkiva kehittäminen* (2008, 22 - 23), että sana tutkiva viittaa tutkimiseen, toimintaan ja tietynlaiseen tapaan asennoitua. Se voi olla yksittäistä ihmistä, ryhmää tai toimintatapaa luonnehtiva termi. Tutkimuksellisuuteen kytkeytyy myös tieteellinen ajattelu. Kehittäminen taas viittaa aktiiviseen toimintaan, jolla tavoitellaan kehittymistä. Kehittymiselle annetaan tällöin suunta, joka jostain tai useammasta näkökulmasta katsottuna on tavoiteltava tai positiivinen. Kehittämisellä tavoitellaan siis yleensä muutosta parempaan.

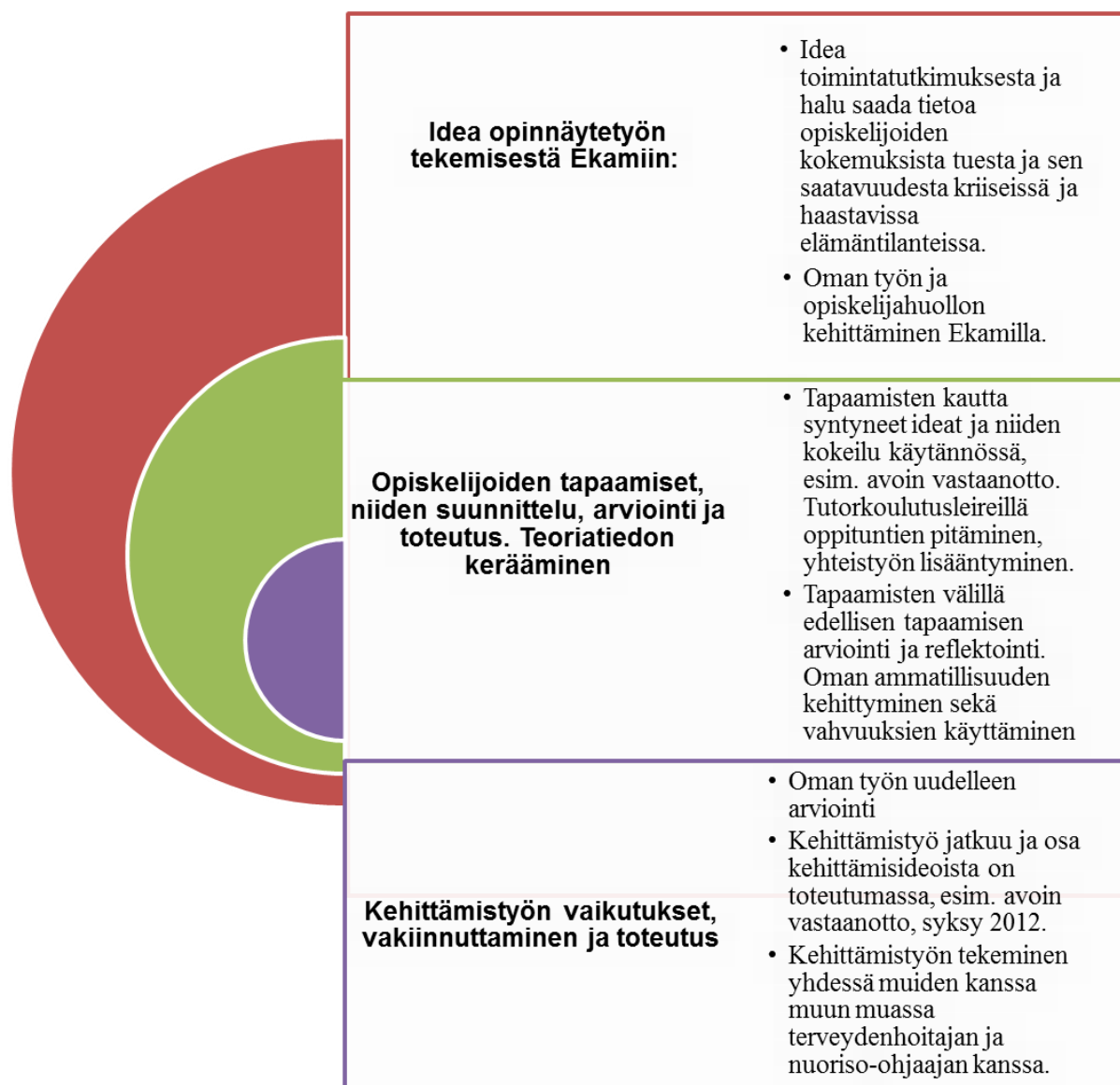
Heikkilä, Jokinen & Nurmela (2008, 23) sanovat, että tutkiva kehittäminen - käsite yhdistää nämä kaksi eri asioita merkitsevää käsitettä. Tutkiva kehittäminen kytkeytyy yksilölliseen tai yleiseen tapaan tarkastella ja toimia. Se voidaan myös ymmärtää työskentelytavaksi, jossa tutkimuksella, tutkimustiedolla tai tiedon tavoittelulla on kehittämisen yhteydessä tärkeä rooli. Lisäksi tutkiva kehittäminen sisältää myös ajatuksen kehittämistoiminnan, kehittämistavan, kehittämiskohteen sekä kehittämistä tekevien ihmisten tai ryhmien tutkivasta ja kriittisestä arvioinnista.

Kehittämisprosessin eteneminen voidaan hahmottaa jatkuvana syklinä eli spiraalina. Yhtäältä voidaan sanoa, että kehittämistoiminnan tehtävät muodostavat kehän, jossa perusteluvaihetta seuraavat organisointi, toteutus ja arviointi.

Spiraali sisältää useita peräkkäin toteutettuja kehiä. Spiraalimallissa kehittämistoiminnan tulokset asetetaan aina uudestaan ja uudestaan arvioitaviksi. Arvioinnin tuloksena hankkeen perusteluja täsmennetään, kuten myös organisoitua ja toteutusta. Kehittämistoiminta onkin tässä mielessä jatkuva prosessi. (Toikko & Rantanen 2009, 66.) Myös Heikkilä, Jokinen & Nurmela (2008, 26) toteavat, että hankkeen etenemistä voidaan tarkastella lineaarisen prosessin sijasta kehittämissyklinä. Hanke ei siis aina etene suoraviivaisesti vaiheesta toiseen vaan käytännössä vaiheet limittyvät tai ovat päällekkäin. Eteneminen voi olla spiraalimaista, jolloin eri vaiheeseen palataan syventävän näkökulman tai lisätiedon kanssa. Syklisen etenemisen vaiheet ovat havainnointi, reflektointi eli pohtiva tarkastelu, suunnittelu ja toiminta, joiden jälkeen sykli alkaa uudelleen.

Toikko & Rantanen (2009, 66) mainitsevat, että erityisesti toimintatutkimuksen yhteydessä on korostettu kehittämisprosessin spiraalimaista rakennetta. Toimintatutkimuksellisessa spiraalissa korostuu konkreettisen toiminnan (havainnointi ja toteutus) ja sitä käsittelevän diskurssin (suunnittelu ja reflektio) välinen vuorovaikutus. Lisäksi spiraaliin sisältyy myös konstruktiviset tehtävät (suunnittelu ja toteutus) ja rekonstruktiviset tehtävät (havainnointi ja reflektointi), jotka vaihtuvat prosessin edetessä.

Kuvassa 1 on esitetty kehittämistyön prosessikuvaus:

Kuva 1. Kehittämistyön prosessikuvaus

5.3 Aineiston keruu

Tämän opinnäytetyön työstäminen alkoi opintojen alkuvaiheessa syksyllä 2010. Ihan alusta asti olin tekemässä opinnäytetyötäni Etelä-Kymenlaakson ammattiopistoon. Opintojen edetessä aihe kuitenkin vaihtui ja vakiintui toimintatutkimukseksi palatessani työelämään 1.2.2011. Opinnäytetyöni työelämäohjaaja on ollut Ekamin nuoriso-ohjaaja Liisa Länsmans sekä opinnäytetyöstäni

on ollut tietoinen johtava rehtori Juha Reivilä. Juha Reivilältä olen saanut myös tutkimusluvan opinnäytetyölleni (liite 1).

Työelämäohjaajan kanssa olen käynyt keskusteluja jo ennen palaamistani takaisin työelämään. Opinnäytetyöni alkoi käytännönläheisesti opiskelijoiden tapaamisella 13.5.2011. Oikeastaan minkäänlaista tutkimustietoa tai muutakaan teoriaa en ollut aiheeni ympärille kerännyt. Työn edetessä opinnäytetyön ympärille on pikkuhiljaa alkanut kerääntymään myös tutkimustietoa ja muuta teoriaa.

Opinnäytetyöhön kerättiin aineistoa käyttäen havainnointia, keskusteluja ja opiskelijoiden kirjoituksia. Tapaamisissa kirjasin tarkasti ylös opiskelijoiden kertomuksia ja jos keskustelua ei syntynyt pyysin heitä kirjoittamaan asioita paperille. Opiskelijoiden tapaamisia olen joutunut miettimään aina uudelleen joka kerta ja joutunut palaamaan siihen tekstiin, mikä on ollut jo kirjoitettuna. Opiskelijoiden tapaamiset olen joka kerta suunnitellut etukäteen. Tämän lisäksi olen käynyt reflektiivistä keskustelua työelämäohjaajani sekä työhön osallistuneiden opiskelijoiden kanssa.

Kuvassa 2 on esitetty opinnäytetyön etenemisen prosessikuvaus:

Kuva 2. Opinnäytetyön prosessikuvaus

5.4 Aineiston analyysimenetelmät

Analyysimenetelmät ja -mahdollisuudet riippuvat aineiston laajuudesta ja muistiinpanotavoista, mutta myös tutkimuksen teoreettisista näkökulmista. Periaatteessa havainnointiin ja osallistumiseen perustuvan tutkimuksen analyysi ei olennaisilta osin poikkea esimerkiksi teemahaastattelun analyysistä. Molemmissa käsitellään sanoja numeroiden asemasta, ja tässä suhteessa ne poikkeavat periaatteiltaan määrällisen tutkimuksen analyysistä. Olipa valittu analyysimenetelmä mikä tahansa, on tärkeätä varmistaa, että kaikki olennainen aineisto on käytetty analyysissä. (Grönfors 2007, 164.)

Analysoin aineistoani teemoittelulla. Aineistosta voi nostaa esiin tutkimusongelmaa valaisevia teemoja. Näin on mahdollista vertailla tiettyjen teemojen esiintymistä ja ilmenemistä aineistossa. Tekstimassasta on ensin pyrittävä löytämään ja sen jälkeen eroteltava tutkimusongelman kannalta olennaiset aiheet. Teemoittelu vaatii onnistuakseen teorian ja empirian vuorovaikutusta, joka tutkimustekstissä näkyy niiden lomittumisena toisiinsa. (Eskola & Suoranta 1999, 175 - 176.)

Eskola & Suorannan (1999, 179 - 180) mukaan teemoittelu on suositeltava aineiston analysointitapa jonkin käytännöllisen ongelman ratkaisemisessa. Tällöin tarinoista voi kätevästi poimia käytännöllisen tutkimusongelman kannalta olennaista tietoa. Teemoittelun avulla tekstiaineistosta saadaan esille kokoelma erilaisia vastauksia tai tuloksia esitettyihin kysymyksiin. Tällöin tutkimustulokset palvelevat parhaiten juuri erilaisia käytännöllisiä intressejä.

Toinen aineiston analyysitapa on reflektiivinen analyysi. Reflektiivinen analyysi on ymmärtämään pyrkivä analyysimenetelmä. Reflektiivisessä analyysissä keskeistä on henkilökohtaisuus - joko tutkijan tai tutkittavan tai molempien keskeistä: peilausta ja ajattelua, joka katsoo itseään. Reflektiivinen analyysi on spiraali, jossa vaihtelevat toiminta, havainnointi, reflektointi ja muutokset. Reflektiivissä analyysissä muodostetaan kuva analysoitavasta asiasta tarkastelemalla sitä reflektiivisten kysymysten kautta. (Veistilä 2011.)

6 OPISKELIJOIDEN TAPAAMISET

6.1 Luokan tapaaminen 13.5.2011

Ensimmäisen kerran tapasin luokkaa perjantaina 13.5.2011. Luokassa oli tuolloin paikalla 14 opiskelijaa, joista kolme oli poikia ja 11 tyttöjä. Kerroin luokalle, että teen työtäni kyseisestä aiheesta ja että he olisivat luokka, jonka kanssa lähden työskentelemään. Luokka kuunteli suhteellisen hiljaa, yksi tyttö kysyi, että mitä jos hän ei halua osallistua opinnäytetyöhöni. Sanoin, että hän saa jättäytyä pois, mutta hän ei kuitenkaan poistunut paikalta.

Kävin opiskelijoiden kanssa läpi, minkälaisia kriisejä ihmisen elämässä voi olla. On kehityskriisejä, elämänkriisejä ja traumaattisia kriisejä. Kerroin myös,

mitä nämä kriisit tarkoittavat ja mihin elämäntilanteeseen ne voivat liittyvät. Lisäksi jaoin jokaiselle opiskelijalle paperin, jossa oli kerrottu, mitä nämä kriisit tarkoittavat. (Liite 2.)

Luokka lähti työskentelyyn nihkeästi. Kukaan ei oikein sanonut mitään ja muutamat opiskelijat kommentoivat, että heillä ei ole ollut mitään kriisejä. Yksi poika pyysi minua kertomaan kolme kertaa kriisit läpi luetun paperin lisäksi, ennen kuin ymmärsi mistä on kyse. Yksi poika puhui paljon ja esimerkiksi kertoi, että hänellä oli elämänkriisi, kun vanhemmat erosivat. Yritin saada luokkaa avautumaan kertomalla omakohtaisia kokemuksiani kriiseistä, mutta tänäkään ei saanut ketään avautumaan. Lopulta pyysin opiskelijoita kirjoittamaan paperille omakohtaisia kokemuksia siitä, onko heillä ollut kriisejä, minkälaisia ja miten heidät on kohdattu erilaisissa kriiseissä koulussa ja olisiko heillä mitään ideoita siitä, miten opiskelijoiden tukemista koulussa voisi kehittää sekä parantaa. Tiesin, että sain päästää opiskelijat kotiin tapaamisemme jälkeen ja sanoin, että toivon jokaisen kirjoittavan paperille jotain ja sitten pääsee kotiin. Kaikkiin neljääntoista paperiin tuli vastauksia. Mietin, että ajankohta, otsikko ja kohtaaminen eivät tällä kertaa toimineet. Perjantai-iltapäivä ei ole kaikista parhain mahdollinen ajankohta saada opiskelijoilta vastauksia enää oikein mihinkään. Heillä on jo viikonlopun vietto mielessään. Näissä papereissa, jotka opiskelijoilta sain takaisin oli kuitenkin paljon hyödyllistä tietoa ajatellen tutkimustani. Tästä on hyvä jatkaa. Opiskelijoiden vastausten pohjalta ryhdyin syyskuussa 2011 pitämään kerran viikossa avointa vastaanottoa, jonne voi tulla omien asioiden, huolien ja mielteiden kanssa joko yksin, kaverin tai opettajan kanssa.

6.2 Tutoropiskelijoiden tapaaminen Ristiniemessä 5.10.2011

Tapasin tutoropiskelijoita opinnäytetyöni kanssa Kotkan seurakuntien leirikeskus Ristiniemessä ensimmäisen kerran 5.10.11. Pidin siellä kaksi noin 45 minuutin pituista oppituntia. Aloitin työskentelyn niin, että kerroin ensin kuraattorin työstä ja sen jälkeen opinnäytetyöstäni. Kerroin, minne opinnäytetyötäni teen, mikä on sen tarkoitus ja että olisi erittäin tärkeä, että tutoropiskelijoita osallistuisi työhöni. Kerroin, että näen tutoropiskelijat yhtenä tärkeänä linkkinä muihin opiskelijoihin ja henkilökuntaan päin. Sanoin myös, että heidän tuken-

sa ja apunsa on vertaistuellista muihin opiskelijoihin päin ja jos tutoropiskelijat tietävät mm. sen, mitä kuraattori tekee ja kuka on oppilaitoksessa kuraattorina, osaavat he ohjata opiskelijoita tuen tai avun piiriin. Sanoin, että osallistuminen opinnäytetyöhöni on vapaaehtoista eikä kenenkään nimiä tai luokkia tule näkymään työssä. Tutoropiskelijoista osa oli Haminan kampuksen opiskelijoita, osa Kotekon kampuksen opiskelijoita ja osa Katariinan kampuksen opiskelijoita.

Olin tehnyt koulutukseen PowerPoint-esityksen ja pyysin opiskelijoita toimimaan seuraavalla tavalla:

Miettikää ja kertokaa tai kirjatkaa ylös, jos ette halua kertoa:

- Miten sinut tai ystäväsi on kohdattu koulussa, jos sinulla tai ystävälläsi on ollut haastava elämäntilanne tai kriisi?
- Miten haluaisit, että sinut kohdattaisiin koulussa tällaisessa tilanteessa ja minkälaista tukea toivoisit?
- Miten itse toivoisivat koulun kriisityötä kehitettävän?

Olin muuttanut opinnäytetyöni otsikkoa niin, että opiskelijoiden piti miettiä joko kriisejä tai haastavia elämäntilanteita. Luokan tapaamisessa toukokuussa opiskelijat ymmärsivät kriisikäsitteen, kun sen heille kerroin, mutta sanana kriisi sai aikaan mietteitä siitä, että kriisejä ei ole ollut. Huomasin, että kun olin muuttanut otsikon haastava elämäntilanne tai kriisi se sai opiskelijat työskentelemään paremmin tutorkoulutusleirillä. Haastava elämäntilanne sanana ja käsitteenä ei ollut niin hankala eikä se kuulostanut niin pahalta kuin kriisi. Mietin, että se saattoi olla yksi syy, miksi opiskelijat lähtivät helpommin työskentelemaan mukaan.

Oppitunneille osallistuvia opiskelijoita oli 22. Opiskelijat oli jaettu kahteen yhtä suureen ryhmään. Molemmissa ryhmissä oli sekä poikia että tyttöjä. Ensimmäisessä ryhmässä opiskelijat kuuntelivat oppituntia erittäin tarkasti, mutta keskustelua ei oikein syntynyt. Ajattelin, että opiskelijat ehkä vierastivat puhua mahdollisista kriiseistään tai haastavista elämäntilanteistaan kaikkien kuullen.

Pyysin heitä kirjoittamaan asioita paperille ja sain kaiken kaikkiaan paperille kirjoitettuja asioita 21 kappaletta. Tämän lisäksi kirjoitin opiskelijoiden keskusteluista asioita ylös, jota syntyi runsaasti toisen ryhmän kanssa.

Toinen ryhmä lähti työskentelyyn erittäin aktiivisesti. Opiskelijat puhuivat avoimesti erilaisista kriiseistään. Mm. kiusaamistilanteet koulussa herättivät keskustelua. Eräs opiskelija puhui omasta kiusaamistilanteestaan niin paljon, että jouduin miettimään, miten saan tilannetta eteenpäin. Kysyin opiskelijalta olisiko hänellä aikaa keskustella kanssani kahvitauon jälkeen ja sovimme, että etsin hänet kahvin jälkeen ja keskustelemme asioista rauhassa kahdestaan. Tämä sai opiskelijan selvästi rauhoittumaan ja pääsimme asioissa eteenpäin. Eräs opiskelija halusi lukea ääneen paperille kirjoittamiaan asioita, ja kaikki taputtivat hänelle käsiään sen jälkeen. Tällä opiskelijalla oli taustalla vuosia kestänyt koulukiusaaminen. Havaitsin, että opiskelijoilla oli kova tarve puhua ja tulla kuulluiksi.

6.3 Luokan tapaaminen 20.10.2011

Tapasin jo kanssani työskentelemään lähtenyttä luokkaa niin, että kerroin heille aluksi muutamia asioita, joita heillä oli noussut ensimmäisellä tapaamisellamme. Sanoin, että heidän vastaustensa perusteella syksystä 2011 ajatuksenani oli torstaisin aloittaa avoin vastaanotto klo 13 - 15, jolloin luokseni voivat tulla ilman ajanvarausta opiskelijat tai opettajat keskustelemaan asioista, jotka mietityttävät. Käytännössä en ole pystynyt tänä syksynä kuin kerran pitämään avoimen vastaanoton, koska Haminan kampuksen työpäiväni ovat olleet niin kiireisiä. Sanoin tämän opiskelijoille kuten myös sen, että alkuvuodesta 2012 alkaen olisi tarkoitus ryhtyä avointa vastaanottoa pitämään. Opiskelijoiden vastauksista ja mielipiteistä on noussut esiin se asia, että olisi hyvä jos mahdollisimman nopeasti puututtaisiin asioihin ja että mahdollisimman nopeasti saisi avun ja tuen. Koen, että silloin avoin vastaanotto olisi tarpeellinen. Kertasin luokan kanssa edelleen sen, että nimet, luokka ja sukupuoli eivät tule näkymään työssä. Tähän eräs opiskelija sanoi, että hänen nimensä saa kyllä näkyä ja onko siitä työstä sitten mitään hyötyä, jos nimet, sukupuoli tai luokka eivät näy. Sanoin, että sillä ei ole merkitystä työn kannalta vaan tärkeintä ovat heidän mielipiteensä.

Lähdimme työskentelemään luokan kanssa niin, että pyysin heitä asettumaan Ekamin opettajan rooliin. Halusin opiskelijoiden miettivän aihetta opettajan silmin, koska melko usein tulee palautetta siitä, että opettaja tai ryhmänohjaaja ei puutu asioihin tai ei osaa ohjata avun tai tuen piiriin. Ajattelin, että opiskelijoiden vastauksista saisi vinkkejä siihen, miten heidän mielestään opettajien tai ryhmänohjaajien pitäisi puuttua asioihin. Olin jakanut heille valmiiksi paperit, joissa oli selitetty tehtäväksi anto. Heidän piti miettiä olevansa Ekamin opettajia ja olevansa ryhmänohjaajina luokassa, jonka opiskelijat ovat aloittaneet opintonsa syksyllä. Heidän täytyi miettiä, miten toimisivat, jos huomaisivat luokassaan olevan opiskelijan käyttäytymisestä, että jotain on tapahtunut. Opettajan roolissaan heidän piti huolestua ja lähestyä opiskelijaa ja kysyä, mitä hänelle kuuluu. Keskustelussa he saivat tietää, että opiskelijalle läheinen sukulainen oli kuollut. Opiskelija oli väsynyt, surullinen ja masentunut, mutta ei halunnut jäädä pois koulusta. (Liite 3.)

Opiskelijoiden piti miettiä seuraavia kysymyksiä:

- Miten toimit / miten kohtaat opiskelijan?
- Minkälaista apua / tukea tarjoat opiskelijalle?
- Minkälaista apua / tukea ajattelisit opiskelijan tarvitsevan? (Liite 3.)

Opiskelijoita oli paikalla 14, ja kaikki vastasivat ja palauttivat paperin. Vain kahteen paperiin ei oltu kirjoitettu mitään, vaan paperit oli piirrelty tai sutattu. Ajattelin, että näille opiskelijoille aihe saattoi olla vaikeasti käsiteltävä tai yksinkertaisesti heidän kiinnostuksensa ei sillä hetkellä riittänyt aiheen käsitteelyyn. Mietin myös, että ehkä ryhmänohjaajan rooliin astuminen oli vaikeaa.

Keskustelua ryhmässä ei syntynyt, mutta kaikki lähtivät työskentelemään tehtävän parissa suhteellisen hiljaisesti ja keskittyneesti. Aikaisemmin luokassa oli jonkin verran kyseenalaistamista työlleni ja ehkä asennekin oli vähän sellainen, että he kokivat mitä merkitystä tai hyötyä tästä voisi olla. Nyt koin, että tätä asennetta ei ollut. En osaa sanoa, johtuuko se siitä, että olen pyrkinyt ja onnistunutkin tekemään omaa työtäni näkyväksi molemmissa kampuksissa,

joissa työskentelen vai siitä että olen onnistunut vakuuttamaan opiskelijat, että olen oikeasti kiinnostunut heidän mielipiteistä ja työni kehittamisestä Ekamilla.

6.4 Haminan kampuksen tutoropiskelijoiden reflektiivinen analyysitapaaminen 13.2.2012

Tutoropiskelijoiden tapaamista varten olin etsinyt opinnäytetyöstäni keskeisiä asioita, joita halusin nostaa keskusteluun. Näitä olivat mm. kehittämisideat, joita oli aiemmissa tapaamisissa noussut esiin. Tahdoin myös keskustella ajatuksestani perustaa vertaisryhmä esimerkiksi kiusaamista kokeille. Halusin tietää, mitä mieltä tutoropiskelijat olivat siitä kannattaako ryhmiä ylipäänsä perustaa Ekamille.

Tutoropiskelijoita tuli tapaamiseen 22 ja tapaamisemme alkoi aika meluisasti. Tutoropiskelijoista eivät kaikki myöskään olleet ajoissa paikalla vaan heitä tuli sinne muutamia sen jälkeen, kun olin jo aloittanut keskustelun. Tämä hieman häiritsi niitä opiskelijoita, jotka olivat ajoissa paikalla ja joiden kanssa olin jo keskustelun aloittanut. Myöhemmin paikalle tuleminen oli myös omasta mielestäni hieman häiritsevää, koska jouduin aloittamaan muutaman kerran keskustelun alusta. Suurin osa tutoropiskelijoista tunsivat minut, mutta kerroin kuitenkin kaikille sen, minkä vuoksi olin heitä tapaamassa. Muutamia kertoja jouduin sanomaan meluamisesta, mutta suurimmaksi osaksi keskustelu sujui mukavasti. Kaiken kaikkiaan tapasin tutoropiskelijoita puolitoista tuntia, jonka aikana muutamia lähti syömään ja osalle sanoin, että jos motivaatiota aiheen käsittelemiseen ei ole, niin voi lähteä pois. Noin viisitoista tutoropiskelijaa kuitenkin osallistui keskusteluun alusta loppuun.

7 TULOKSET

7.1 Ensimmäisen tapaamisen tulokset

Käydessäni läpi ensimmäisestä tapaamisesta luokan kanssa 13.5.2011 opiskelijoiden kirjoituksia ja omia muistiinpanojani, huomasin, että opiskelijoilla oli monenlaisia kriisikokemuksia ja he kirjoittivat niistä avoimesti. Opiskelijoiden kriisikokemukset ensimmäisellä tapaamisella olivat puhuttelevia, ja koin, että opiskelijat tahtoivat kertoa minulle omista asioistaan. Kriisejä oli monenlaisia

läheisen kuolemasta, pelkoon siitä, ettei ole valmis työelämäään eikä itsenäiseen asumiseen:

”Mamma sai rintasyövän ja koirani kuoli samaan aikaan, mutta en ottanut yhteyttä keneenkään, enkä oikein puhunu kelleen. En vain halunnut puhua kelle, en tiedä miksi”.

”Kriisi: sukulainen kuoli”.

”Muutto lapsuuden kodista, taloudellisen vastuun ottaminen, ammatin valinta, muutto ulkomaille ja takaisin, irtisanoutuminen, työpaikan vaihto, asuinpaikan vaihto, itsemurha, äkillinen kuolema, avioero, sukulaisuussuhteet, ihmissuhteiden synty ja katkeaminen”.

”Mulla on kehityskriisi, en ole valmis työelämäään tai itsenäiseen asumiseen, ootan vieläkin, että saisin kaiken tarvittavan tekemättä mitään”.

Tukikokemuksista opiskelijoilla oli positiivisia kokemuksia. Eräs opiskelija ryhmästä oli kokenut, että koulussa oli suhtauduttu häneen hyvin, kun hänen läheisensä oli tehnyt itsemurhan. Hän koki myös nuorisopsykiatriselta saamansa avun tärkeänä. Myös se, että koulussa sai asiat sovittua tapaturman sattuessa helpotti, ei tarvinnut tuntea pelkoa siitä, että tapaturman vuoksi erotettaisiin koulusta:

”Silloin kun läheiseni teki itsemurhan, olin silloin 5 luokalla. Koulu suhtautui hyvin. Ei kyselty, jos en tahtonut. Apua olen saanut nuorisopsykiatrilla. Kävin siellä noin 1-vuoden ajan ylä-asteen aikana. Se helpotti”.

”Mursin jalkani pahasti viimevuoden tammikuussa ja jouduin 6-8 viikon lomalle. Stressasin ja pelkäsin joutuvani lopettamaan opinnot, näin jopa painajaista siitä, että minut erotettiin. Opettajien ja opon kanssa sain kuitenkin sovittua asiat”.

Opiskelijat kokivat, että kriiseissä ja haastavissa elämäntilanteissa kohtaaminen oli osittain hyvää, mutta siinä oli myös parannettavaa. Liika kysely tuntui ärsyttävän ja vanhojen asioiden auki purkamista ei aina pidetty hyvänä. Opiskelijat myös kokivat, että tukea on saatavilla, mutta kaikki eivät uskalla sitä hakea. Ymmärrystä toivottiin enemmän sekä kuuntelua. Opiskelijat toivoivat myös, että asiat hoidettaisiin loppuun asti. Poissaolojen lisääntymiseen silloin kun on haastava elämäntilanne tai kriisi toivottiin ymmärrystä. Pakottamista keskusteluihin opiskelijahuollon henkilöstön kanssa ilman opiskelijan omaa motivaatiota ei pidetty hyvänä. Kuuntelua toivottiin enemmän:

”Se häiritsee kun tuolla terkkarilla käy tarkastuksissa. Terkkari kaivaa kaikki vanhat asiat auki joka kerta ja sen jälkeen lähettää juttelemaan jollekin”.

”Meitä voitaisiin kuunnella enemmän. Opettajat voisi olla ymmärtäväisiä”.

”Olisi mukavaa, jos kaikki otettais ymmärtäväisesti vastaan ja hoidettaisiin kaikkien asiat loppuun asti”!

”Että koulusta saisi enemmän tukea, eikä muutamasta poissaolosta heitellä varoituksia, koska poissaoloille voi olla jokin hyvä syy”.

”Huusin opiskelijoille ja pakotettiin psykologin luo. Psykologi ei ymmärtänyt, miksi on lähetetty. Kaikkien opettajien kanssa ei voi jutella”.

”Ei ole ollut kriisejä, mutta jos olisi toivoisin, että olisi tarpeen vaatiessa mahdollisuus keskustella kuraattorin tai terveydenhoitajan kanssa asiasta ja saada apua sitä kautta”.

”Suurin osa oppilaista ei uskalla mennä juttelemaan terkkarille tai opettajille. Ja ne tykkää ehtiä kirjoittaa asioita enemmän kuin puhua”.

”Apua kyllä saa jos haluaa, kaikki tosin eivät sitä uskalla hakea”.

Kehittämisideoina koulun kriisityöhön opiskelijat mainitsivat sen, että opettajat ohjaisivat opiskelijoita avun hankintaan herkemmin jos siihen on näkyvästi tarvetta. Moni opiskelija toivoi lisää opiskelijahuollon henkilöstöä töihin oppilaitokseen. Opiskelijoiden mielestä oppilaitoksessa voisi olla kaksi terveydenhoitajaa tai kaksi kuraattoria. Opiskelijat olivat sitä mieltä, että jotkin tilanteet ovat sellaisia, että tuen ja avun tarvitsee nopeasti. Silloin ei tekisi mieli odotella. Opiskelijat toivoivat, että tuen tarpeessa ensimmäisen ajan kuraattorille tai terveydenhoitajalle saisi mahdollisimman pian:

”Terveydenhoitajia voisi olla vaikka kaksi, niin sinne vastaanotolle ehkä pääsisi helpommin, kun välillä sinne pääsy kestää”.

”Toinen kuraattori koululle, että sais kaikki asiat nopeesti hoidettua”.

”Välillä hyvä opettajien ohjata joitain oppilaita avun hankintaan jos siihen näkyvästi on tarvetta”.

7.2 Toisen tapaamisen tulokset

Tutoropiskelijoiden tapaamisessa 5.10.2011 nousi paljon kokemuksia kohtaamisista haastavissa elämäntilanteissa tai kriiseissä. Osa opiskelijoista oli minulle täysin tuntemattomia, mutta silti opiskelijat puhuivat todella avoimesti erilaisista haastavista elämäntilanteista ja kriiseistä. Opiskelijat kokivat, että opettajat eivät aina osaa kohdata eivätkä tiedä tai tajua. Opiskelijat kokivat myös, että kuraattori ei ole osannut kohdata. Enemmän puuttumista asioihin myös kaivattiin:

"Terveystenhoitaja ohjasi minut psykologille, koska olin aika isossa leikkauksessa ja se romutti mielialan, "kaikki" asiat näkyi terkkarin koneella ja ohjasi psykologille".

"Mut ja mun gaiffarit on kohdattu hyvin koulus".

"Peruskoulun aikana viime keväällä hyväksikäytettiin, niin koulukaverit vittuili ja opettajat kyseli miksi olin niin omituinen. Kuraattori ja sossu alkoivat kytätä. En tykännyt".

"Opettajat ei edes tiedä / tajua".

"Olen menettänyt hermoni luokassa, potkaisin oven rikki. Minut ohjattiin kuraattorille. Hän kyseli raha-asioistani ja päihteiden käytöstäni. Väitin tilanteen auttaneen ja poistuin. Toisin olivat asiat. Edelleen koen samoja ahdistavia ja masentavia oloiloja kuin vuodesta 2009. Olen oppinut elämään asian kanssa".

"Eli peruskoulussa, ylä-asteella oli hankala elämäntilanne, tosi hankala. Juttelin terkkarin kaa ja hän halusi lähettää minut kuraattorille. Itse en ollut nähnyt kertaakaan kuraattoria ikinä ennen, joten en tuntenut, että hänen kanssa voisin jutella. Terkkari halusi lähettää myös jonne muualle, en muista enää minne, mihin tarvitsi huoltajan nimen ja luvan, ja se meni mun rajan yli. Joten lopetin terkkarin näkemisen ja muuta apua en ole asioihini saanut tai pyytänyt".

"Luokanvalvoja enemmän puuttuisi, luokanvalvojan suhtautuminen".

"Ryhmänohjaaja tai kuraattori ei ole osannut kohdata".

Tutoropiskelijat kirjoittivat ja kertoivat siitä, millä tavalla he toivoisivat, että heidät kohdattaisiin koulussa kriiseissä tai haastavissa elämäntilanteissa ja minäkalasta tukea he toivoisivat. Opiskelijat toivoivat, että jos tarvetta kuraattorin vastaanotolle tulee, niin sinne ohjattaisiin mahdollisimman näkymättömästi.

Normaalia suhtautumista ja asioiden ratkaisuja saman tien toivottiin. Opiskelijat toivoivat tunteista puhumista ei niinkään tapahtumista keskustelemista. Opiskelutahdin helpottamista ja ymmärrystä toivottiin, jos elämässä tulee esiin vaikea kriisi. Tukea toivottiin saavan sopivasti, eikä hössöttää tarvitse. Opiskelijat toivoivat kuitenkin, että jos näyttää siltä että opiskelija on masentunut opettaja voisi suoraan kysyä mikä on hätänä. Yhteistyötä asian ratkaisemisessa myös toivottiin:

”Mahdollisimman näkymättömästi, ettei vaikka tulla suoraan luokasta hakemaan”.

”Haluaisin ihmisten suhtautuvan muhun ihan normaalisti ja en tiiä..”.

”Toivoisin, että tilanne ratkaistaan saman tien. Mitä pidemmälle se pääsee, sitä pahemmaksi menee”.

”Jos minulle tulisi eteeni joku kriisi / vaikea tilanne toivoisin ymmärrystä ja helpotusta mm. opiskelutahtiin. Olisi mukava, jos opettajat ymmärtäisivät sen eivät vaatisi niin paljon silloin”.

”Toivoisin, että kyseltäisiin onko kaikki hyvin. Kyseltäisiin TUNTEISTA, EIKÄ TAPAHTUMISTA”.

”No jos huomaa, että opiskelija on usein masentunut / allapäin voisi opettajat kysellä mikä on hätänä. Jos masentuneisuus jatkuisi opettaja kertoisi kuraattorille, joka pyytäisi opiskelijan luokseen tai lähestyisi opiskelijaa jo käytävällä. Koska usein on pelotavaa / jännittävää ottaa yhteyttä tai tulla koputtamaan itse kuraattorin oveen”.

”Jutteleamalla ja yrittämällä yhdessä keksiä ratkaisua asiaa ja et tule sellainen olo, et toista kiinnostaa ja ottaa hommakseen yrittää löytää ratkaisua”.

”Jos esim. koulukaveri menehtyis niin haluisin tukea ja silleen ettei liikaa hössötetä. SOPIVASTI”.

Tutoropiskelijat ehdottivat koulun kriisityöhön muutamia ideoita, mutta opiskelijat kokivat myös, että koulun kriisityötä ei voi kehittää. Säännöllisiä kyselyitä jaksamisesta ja siitä kuinka menee toivottiin. Tunteista puhumista pidettiin tärkeänä, se nousi esiin useasti opiskelijoiden kirjoituksista kuin myös keskusteluissa. Opettajalta toivottiin enemmän luokan tilanteen tarkkailua. Muutamissa vastauksissa opiskelijat kokivat koulun kriisityön surkeana ja olivat sitä mieltä, että sitä ei voi parantaa eikä kehittää:

”En tiedä miten voisi parantaa”.

”Toivon, että koulun kriisityötä kehitettäisiin hieman. Pitää puhua enemmän tunteista. Toivon, että säännöllisin väliajoin tulisi myös kyselyitä, että tiedettäisiin mitä kuuluu & miten jaksaa”.

”Ei sitä kai voi kehittää, surkea mikä surkea”.

”Kuunnellaan oppilaita ja tehdään kirjallisia terveystutkimuksia”.

”Opettajien pitäisi tarkkailla luokan käytöstä enemmän, että osattaisiin ehkäistä ongelmatilanteet ajoissa”.

7.3 Kolmannen tapaamisen tulokset

Luokan tapaamisessa 20.10.2011 opiskelijat joutuivat pohtimaan opinnäytetyön aihetta Ekamin opettajan silmin. Opiskelijoiden vastaukset opettajan roolista käsin olivat samantyyppisiä kuin opiskelijan roolissakin. Opettajan roolista käsin opiskelijat yrittäisivät tukea opiskelijaa ja lähettäisivät kuraattorin tai terveydenhoitajan vastaanotolle. Opiskelijat myös kuuntelisivat, juttelisivat ja hel-

pottaisivat työtehtäviä. Päivittäin he pyrkisivät olemaan opiskelijan käytettävissä:

”Yrittää tukea oppilasta ja sanoa, että menee terveydenhoitajalle tai kuraattorille kertomaan asioista”.

”Veisin opiskelijan esim. opettajan huoneeseen syrjään muista. Juttelisin ja kuuntelisin kahden kesken”.

”Varmaan kysyisin haluaako se jutella. Kertoisin, että siitä kyllä pääsee yli, mutta se vie aikaa”.

”Saattaisin helpottaa parin viikon aikana työtehtäviä ja kuunnella päivisin häntä, jotta asia purkautuisi pikkuhiljaa”.

”Avoimesti ja kuuntelen häntä, ja kehotan muita olemaan kohteliaita sitä kohtaan”.

”Kohtaan opiskelijan rauhallisesti ja ”tukevalla” tavalla.

”Yritän tukea parhaan kyvyn mukaan ja kysyä onko hän kertonut asiasta”.

Tuen ja avun tarjoamisessa opiskelijat kertoisivat opettajan roolissaan läheisensä menettäneelle opiskelijalle siitä, että koulussamme on tukihenkilöstä, joiden kanssa voi mennä keskustelemaan opiskelijan niin halutessa. Myös omaa tukea tarjottaisiin. Tilannetta seurattaisiin ajan kanssa:

”Neuvon häntä puhumaan kuraattorille, opolle kun hän on ensin vähän rauhoittunut”.

”Kerron hänelle, että koulussamme on kuraattori, psykologi, terveydenhoitaja jne. Tarjoan hänelle mahdollisuutta apuun tarjoamalla hänelle mahdollisuutta päästä keskustelemaan kanssani useammin tai ohjastan hänet muun tahon luokse”.

”Opiskelijan halutessa yhteys kuraattoriin”.

”Voi jäädä juttelemaan opettajan kanssa vaikka päivän päätteeksi”.

”Kuraattorille voisi mennä puhumaan, ja myös itse opettajalle”.

”Tarjoaisin hänelle kuuntelua ja omaa elämän kokemusta jos itsellä on samankaltaisia tilanteita”.

”Sanoisin että kelle ihmiselle koulussa voi mennä juttelemaan. Sanoisin, että juttee myös ystäville ja porukoille”.

”Ehdottaisin terveydenhoitajan tai kuraattorin apua. (Tai kuuntelisin itse). Seuraisin tilannetta ajan kanssa”.

Opiskelijat ajattelivat mahdollisen avun tai tuen tarpeen olevan sitä, että opiskelija tarvitsee jonkun, jonka kanssa keskustella ja käydä läpi kuolemaan ja suruun liittyviä asioita. Ajan antaminen ja kuuntelu nousivat tärkeiksi asioiksi. Opiskelijat myös antaisivat tilanteessa vapaapäiviä ja tehtäviä kotiin. Opiskelijat kokivat, että tällaisessa tilanteessa olisi tärkeää päästä keskustelemaan, koska puhuminen auttaa, vaikka se ei aina siltä tuntuisikaan:

”Opiskelija tarvii jonkun joka kuuntelee ja jonkun joka kertoo kuolemasta ja surun käsittelystä”.

”Aikaa tarvitaan ja jos opiskelija haluaa niin juttuseuraa”.

”Opiskelija tarvitsee kuuntelua ja ehkä helpotettua ohjelmaa”.

”Vapaapäiviä. Opiskelija saa halutessaan tehtäviä”.

”Jutteleminen jonkun perheen ulkopuolisen henkilön kanssa”.

”Opiskelijan tulisi päästä keskustelemaan asiasta, koska puhuminen auttaa oikeasti pahaan oloon, vaikka se ei aina siltä tuntuisi-

kaan. Jokainen ihminen tulee kokemaan läheisen menetyksen ja siitä on mahdollista päästä yli selvittämällä asian perinpohjaisesti”.

”Puheseuraa, läheisten läsnäoloa, aikaa ja hieman omaa rauhaakin, mahdollinen sairasloma”?

7.4 Neljännen tapaamisen tulokset

Tutoropiskelijoiden reflektiivisessä analyysitapaamisessa 13.2.2012 nostin keskusteluun erään opiskelijan kehittämisidean, jossa opiskelija oli toivonut, että puhuttaisiin enemmän tunteista ja siitä että säännöllisin väliajoin kyseltäisiin mitä kuuluu ja miten jaksaa. Tutoropiskelijat olivat tunteiden puhumisesta sitä mieltä, että se on hyvä asia, mutta sen täytyy edetä opiskelijan omilla ehdoilla. Se, että esim. kuraattori kävisi kyselemään asioista tavalla: ”Miltä sinusta nyt tuntuu?” ei pidetty hyvänä ideana. Sen sijaan kyselyjä siitä mitä kuuluu ja miten jaksaa pidettiin hyvänä.

Eräs tutoropiskelija ehdotti, että olisi hyvä jos kuraattori voisi olla mukana terveystarkastuksissa. Siinä olisi jokin pieni esim. kymmenen minuutin osuus kuraattorille. Tätä ideaa pidin erinomaisena ja ryhdyimme jo alustavasti pohtimaan terveydenhoitajan kanssa, miten ideaa voisi toteuttaa.

Tutoropiskelijat olivat yhtä mieltä esiin nostetuista kehittämisideoista siitä, että toinen terveydenhoitaja tai kuraattori tai molemmat olisi hyvä asia. Terveydenhoitajalla koettiin olevan liikaa jonoa. Opettajien suhtautumisesta opiskelijaan haastavissa elämäntilanteissa tai kriiseissä tutoropiskelijat toivoivat enemmän tukea ja motivaatiota asian hoitamisessa. Toisaalta he myös totesivat, että riippuu myös opettajasta, kuinka he hoitavat asiaa eteenpäin esimerkiksi kuraattorin suuntaan.

Eräs tutoropiskelija toivoi, että kun opiskelija kokee tarvitsevänsä aikaa kuraattorille, niin olisi hyvä jos saisi ensimmäisen ajan mahdollisimman nopeasti. Avoin vastaanotto ideaa ja sen toteuttamista pidettiin hyvänä. Kuraattorin tämän hetkisen työtilan sijaintia pidettiin huonona. Opiskelijat toivoivat, että kuraattorin ja terveydenhoitajan työtilat voisivat sijaita mahdollisimman lähek-

käin, jotta kenellekään ei tarvitsisi selittää miksi on käynyt kuraattorilla. Työtilojen sijaintiin onkin tulossa pian muutoksia ja tulevaisuudessa kuraattorin ja terveydenhoitajan työtilat tulevat olemaan vierekkäin.

Oma ajatukseni siitä, että ryhmien perustaminen voisi olla hyvä idea ei saanut tutoropiskelijoilta kovinkaan vankkaa kannatusta. Eräs tutoropiskelija sanoi, että ryhmän ei ainakaan pitäisi olla vertaistukiryhmä vaan vaikkapa opiskelun tukiryhmä, jossa voisi keskustella asiasta kuin asiasta. Tämä sama tutoropiskelija sanoi, että ainakaan omista kiusaamiskokemuksistaan hän ei tulisi ryhmään keskustelemaan, koska ei uskonut, että asiat pysyisivät ryhmän sisäisinä. Tutoropiskelija ajatteli, että jotkin ryhmäläiset saattaisivat kertoa muiden asioita eteenpäin.

Ajatukseni siitä, että kaikilla uusilla aloittavilla opiskelijoilla olisi jokaisella oma noin viidentoista minuutin pituinen aika kuraattorille opintojen alkuvaiheessa, oli joidenkin tutoropiskelijoiden mielestä hyvä idea. Tämän ajateltiin madaltavan kynnystä sekä sitä, että kuraattorille meneminen ei olisi niin leimaavaa. Tutoropiskelijat myös toivoivat, että luokissa esittäytyminen ei tapahtuisi ihan ensimmäisten opiskeluvuikkojen aikana. Tutoropiskelijat kokivat, että alussa on niin paljon uusia asioita, että esittäytymisestä ei jää oikein mitään mieleen.

Kuraattori-nimike nousi jostain syystä keskusteluun. Sitä pidettiin vanhan aikaisena, ja eräs tutoropiskelija sanoikin, että nimikkeellä on perusasteen negatiivinen leima. Perusasteen kuraattori koettiin rankaisevaksi ja ammatillisella puolella kokemus on yllättänyt, kun kuraattori ei olekaan samanlainen. Tutoropiskelijat pohtivat sitä, voisiko ammattinimikettä muuttaa ja ottaa käyttöön sen nimikkeen mihin on saanut koulutuksen. Esim. kohdallani nimike tulisi olemaan sosionomi ylempi AMK.

Muita asioita, joista tutoropiskelijat puhuivat oli se, että tärkeää on ihan peruskuuntelu, ymmärtäminen sekä tukeminen haastavissa elämäntilanteissa tai kriiseissä. Eräs tutoropiskelija toivoi, että työntekijät puhuisivat ymmärrettävää kieltä, ei virallista.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opiskelijoiden tapaamisten perusteella aineistosta nousi neljä isompaa teema-
aluetta: **haastavien elämäntilanteiden ja kriisien kokemukset, tukikoke-
mukset, tuen tarve sekä opiskelijoiden ehdotuksia siitä, miten kriisityötä
ja opiskelijoiden kohtaamista voisi parantaa haastavissa elämäntilan-
teissa ja kriiseissä.**

Kriisien ja haastavien elämäntilanteiden kokemuksia oli paljon: Sukulai-
sen, ystävän kuolemaa, sairastumisia, tapaturmia, muuttoja, ihmissuhteiden
katkeamisia, kiusaamiskokemuksia, hyväksikäyttöä, mielenterveysongelmia,
masentuneisuutta, ahdistuneisuutta, vanhempien eroja, itsenäistymistä, talou-
dellisen vastuun ottamista, ammatin valintaan liittyviä asioita, työelämään siir-
tymistä.

Tukikokemukset olivat monenlaisia: Koulun suhtautuminen oli hyvää, opet-
tajien ja opon kanssa asiat saatiin sovittua, kuuntelua toivottiin enemmän,
vanhojen asioiden auki puhuminen joka kerta ei ollut välttämättä hyvä asia,
opettajat voisi ymmärtää enemmän, on kohdattu hyvin, on kytätty liikaa, opet-
tajat ei tiedä tai tajua, asialle ei ole tehty mitään, ei ole osattu kohdata joko
ryhmänohjaajan, kuraattorin tai terveydenhoitajan puolelta.

Tuen tarvetta erilaisiin tilanteisiin kuitenkin kaivattiin: Opettajien olisi hyvä
ohjata joitain oppilaita avun hankintaan, opiskelija tarvitsee jonkun joka kertoo
esim. kuolemasta ja surun käsittelystä, opiskelijan halutessa yhteys kuraatto-
riin, mahdollisuus tulla keskustelemaan, lähete nuorisopsykiatriselle, kuuntelu,
ajan antaminen, vapaapäiviä jos on oikein vaikeaa.

**Kriisityötä ja opiskelijoiden kohtaamista voisi parantaa haastavissa elä-
mäntilanteissa ja kriiseissä seuraavanlaisilla keinoilla:** ymmärtäväisellä
vastaanotolla, asioiden loppuun hoitamisella, ensimmäisen ajan mahdollisim-
man nopealla saannilla esim. kuraattorille kun opiskelija on valmis keskuste-
luun, kuuntelemisella, läsnäololla, kaksi terveydenhoitajaa pitäisi saada koulul-
le, toinen kuraattori koululle, normaalilla suhtautumisella, tilanteisiin puuttumi-
sella heti, opiskelutahdin hidastamisella, tunteista puhumisella, säännöllisillä
kyselyillä, luokan käytöksen tarkkailulla, ystävällisellä suhtautumisella, jokai-

sella uudella opiskelijalla pitäisi olla oma lyhyt aika kuraattorin vastaanotolle, terveydenhoitajan terveystarkastukseen kuraattorille oma pieni osuus. (Taulukko 1.)

Taulukko 1. Opiskelijoiden tapaamisista nousseet teema-alueet

Kriisien ja haastavien elämäntilanteiden kokemukset • sukulaisen, ystävän kuolema • sairastuminen • tapaturma • muutto • ihmissuhteiden katkeaminen • kiusaamiskokemukset • hyväksikäyttö • mielenterveysongelmat • masentuneisuus • ahdistuneisuus • vanhempien ero • itsenäistyminen • taloudellisen vastuunotto • ammatin valinta • työelämään siirtyminen	Tukikokemukset • suhtautuminen oli hyvää • opettajien ja opon kanssa asiat saatiin sovittua • enemmän kuuntelua • vanhojen asioiden auki puhuminen ei välttämättä hyvä asia • opettajat voisi ymmärtää enemmän • on kohdattu hyvin • on kytäty liika • opettajat ei tiedä tai tajua • asialle ei ole tehty mitään • ei ole osattu kohdata joko ryhmänohjaajan, kuraattorin tai terveydenhoitajan puolelta
Tuen tarve • ohjaus avun hankintaan • kertominen esim. surusta ja kuolemasta • yhteys esim. kuraattoriin • keskustelun mahdollisuus • lähete nuorisopsykiatriselle • kuuntelu • ajan antaminen • vapaapäivät	Ehdotukset • ymmärtäväinen vastaanotto • asioiden loppuun hoitaminen • mahdollisimman nopeasti ensimmäinen aika esim. kuraattorille • läsnäolo • kaksi terveydenhoitajaa • toinen kuraattori • normaali suhtautuminen • tilanteisiin puuttuminen heti • opiskelutahdin hidastaminen • tunteista puhuminen • säännölliset kyselyt • luokan käytöksen tarkkailu • ystävällinen suhtautuminen ja kohtaaminen • kuraattorin aika jokaiselle uudelle opiskelijalle • terveystarkastukseen kuraattorille oma pieni osuus

Tutkimuksen tuloksista oli mielenkiintoista nähdä se, että tyttöjen ja poikien kokemukset eivät poikenneet toisistaan. Sekä tytöillä, että pojilla oli kokemusta kriiseistä ja haastavista elämäntilanteista ja tukea tarvitsivat sekä tytöt että pojat. Poikia hakeutuu kuraattorin vastaanotolle koko ajan yhä enemmän. Opinnäytetyön aihe on ajankohtainen, koska monissa eri tahoissa puhutaan siitä, että nuorten ääni pitää saada kuuluville. Nuorten mielipiteitä halutaan kuunnella ja sitä kautta kehittää työn tekemistä. Olen itse mukana Nuoret pudokkaat - hankkeen kehittäjätiimissä miettimässä sitä, miten nuoret saadaan paremmin palveluiden piiriin, niin ettei pudokkaita tulisi. Kehittäjätiimi on perustettu pohtimaan, suunnittelemaan ja kehittämään kolmea kehittämiskohdetta: palveluiden näkyväksi tekemistä, tietoisuuden lisäämistä palveluista ja palveluiden asiakaslähtöisyyttä. Hankkeen kehittämiskohteet nousivat työpajapäivässä syksyllä 2011, jossa oli mukana nuoria perusasteelta, lukioista ja ammatillisesta oppilaitoksesta.

Aikaisemmista tutkimuksista kävi ilmi, että opiskelijat kokivat läheisten tuen yhdeksi tärkeimmistä tukimuodoista kriisien kohdatessa. Tämä kävi ilmi THL:n Jokelan ja Kauhajoen seurantatutkimuksessa (2012) kuin myös Tuula Väyrysen (2010) opinnäytetyössään. Opinnäytetyössäni opiskelijat olivat maininneet ystävät ja sukulaiset tärkeinä tukea antavina tahoina.

Väyrysen opinnäytetyössä (2010) opiskelijoilla oli jonkinlainen käsitys siitä, mistä tukea oli saatavilla, mutta näiden paikkojen tuntemattomuus vaikeutti avun hakemista. Tämä tieto on oman työni kannalta tärkeä, koska käyn esittäytymässä luokissa ja tuolloin pääsen kertomaan omasta työstäni ja siitä, että kanssani voi tulla keskustelemaan myös silloin, kun elämässä tulee vastaan kriisejä. Opinnäytetyössäni tutoropiskelijat nostivat reflektiivisessä analyysitaapamisessa esiin asian, että toivoivat terveydenhoitaja ja kuraattorin esittäytymistä hieman myöhemmin syksyllä, eikä heti opintojen alkuvaiheessa. Opintojen alkuvaiheessa on niin paljon asioita muistettavana, että esittäytymisestä ei jää oikein mitään mieleen. Tästä asiasta olen keskustellut jo terveydenhoitajan kanssa, ja ensi syksynä siirrämme esittäytymisemme hieman myöhemmän ajankohtaan.

Oma ennakkoajatukseni vertaisryhmän perustamisesta joutui uudelleen arviointiin. Ensimmäinen ajatukseni opinnäytetyöstäni oli perustaa jonkinlainen ryhmä tai kehittää ryhmätyömallia Ekamille. Tutoropiskelijoiden reflektiivisessä analyysitapaamisessa opiskelijat eivät kuitenkaan pitäneet ainakaan vertaistukiryhmän perustamista hyvänä ajatuksena. Heillä oli pelkoa muun muassa siitä, että ryhmässä käsitellyt asiat eivät välttämättä pysy ryhmän sisällä. Opin, että on todella tärkeää kysyä opiskelijoilta näistä asioista, kun vaan perustaa jotakin työntekijän näkökulmasta ja pitää sitä itsestään selvänä hyvänä asiana.

13.5.2011 luokan tapaamisen jälkeen syntyi ajatus avoimesta vastaanotosta, jolloin kerran viikossa olisi tunti tai kaksi, jolloin kuraattorin vastaanotolle voitulla ilman ajanvarausta. Aloitin vastaanoton pitämisen syksyllä 2011 ja tiedotinkin siitä, mutta nyt en ole pystynyt säännöllisesti avointa vastaanottoa toteuttamaan. Ensi syksystä 2012 alkaen olen ajatellut, että avoin vastaanotto tulee olemaan kerran viikossa tunnin ajan. Kuraattorille ja terveydenhoitajalle on tulossa uudet työtilat ja ne tulevat sijaitsemaan vierekkäin. Tällöin on helppoa myös kehittää työhön liittyviä uusia asioita, jotka ovat nousseet opinnäytetyön tuloksina. Syksyllä kun kierrämme uusissa aloittavissa luokissa, olen ajatellut siellä myös tiedottaa avoimesta vastaanotosta.

Yhtenä tärkeänä asiana pidän yhteistyön lisääntymistä nuoriso-ohjaajan kanssa. Nuoriso-ohjaajamme Liisa Länsmans on myös opinnäytetyöni työelämäohjaaja. Olen ollut tutorkoulutusleirillä, jossa opiskelijoita osallistui opinnäytetyöhöni. Opinnäytetyöhön osallistumisen lisäksi kerroin siitä, mitä kuraattorin työ on ammatillisessa oppilaitoksessa. Olen ollut pitämässä kuraattorin oppitunnin sellaisella tutorkoulutusleirillä, missä opiskelijat eivät enää osallistuneet opinnäytetyöhöni. Tutorkoulutusleireillä mukana oleminen on saanut aikaan sen, että opiskelijat ovat hakeutuneet luokseni keskustelemaan. On myös erittäin tärkeää, että tutoropiskelijat tietävät kuka on heidän kuraattorinsa, koska he ovat tärkeä linkki opiskelijoihin kuin myös meihin työntekijöihin päin. Tutorkoulutusleireillä käymistä aion tulevaisuudessakin jatkaa.

Sulanderin ja Romppasen (2005) tutkimus toi esille oppilaitoksen ilmapiirin tärkeyden opiskelijoiden psyykkiseen hyvinvointiin ja opiskelumenestykseen.

Opiskelijan kannalta tämä merkitsi, että opiskelijasta välitetään ja opiskeluympäristö tukee hänen oppimistaan. Haasjoen & Ollikaisen (2010) kirjassa kerrotaan, että yhtenä pilottikouluhankkeen pitkäaikaisvaikutuksena oli havainto, että hankkeessa ollut vuosikurssi suoriutui ylioppilaskirjoituksista paremmin kuin yksikään vuosikurssi ennen heitä. Haasjoki ja Ollikainen pitivät tietoa motiivina tulevan kehittämistoiminnan kannalta: sen lisäksi, että opiskelijoiden jaksamiseen ja mielenterveyteen panostaminen saa heidät voimaan paremmin, he myös suoriutuivat virallisesta päätehtävästään paremmin. Etelä-Kymenlaakson ammattiopistossa on perustettu loppuvuodesta 2011 hyvinvointitiimi, joka on kokoontunut kaksi kertaa. Tulevaisuudessa on tarkoitus, että hyvinvointitiimissä on mukana opiskelijoita. Hyvinvointitiimi on yksi kanava siihen, että opiskelijat itse pääsevät vaikuttamaan omaan jaksamiseensa ja hyvinvointiinsa Ekamilla. Pidän erittäin tärkeänä, että hyvinvointitiimissä on mukana kuraattoriedustus.

Opinnäytetyössäni opiskelijat toivoivat, että heitä kuunneltaisiin enemmän ja opiskelutahtia hidastettaisiin tarvittaessa kriisien kohdatessa eikä poissaoloista tarvitsisi tuntea pelkoa, että joutuisi koulusta pois. Opiskelijat myös toivoivat, että mahdollisen kriisin kohdatessa saisi ensimmäisen ajan kuraattorille mahdollisimman nopeasti. Väryksen opinnäytetyössä ammattikorkeakoulujen opiskelijat kokivat, että voimien ollessa vähissä lisätehtävien ja harjoittelutuntien takaisin tekeminen tuntuivat kohtuuttoman raskaalta. Väryksen opinnäytetyöhön osallistuneista opiskelijoista osa pystyi jatkamaan opintoja alkuperäisen suunnitelman mukaisesti. Vaihtoehtoja opiskeluiden jatkamiseen ei tarjottu mistään.

Lappalaisen (2001) väitöskirjassa tuli esiin, että oppilailla oli erityisen tuen tarpeita myös toisen asteen koulutuksessa. Opinnäytetyössäni opiskelijoiden kokemuksista on käynyt ilmi, että mahdollisen kriisin kohdatessa on perusasteella saanut hyvin tukea. On tärkeää, että opiskelijat tietävät tullessaan ammatilliseen oppilaitokseen opiskelemaan, että tuki voi heidän halutessaan jatkua myös siellä.

THL:n Jokelan ja Kauhajoen seurantatutkimuksessa Kauhajoella saatiin useammin apua oppilashuollosta kuin Jokelassa. Kouluampumiset aiheuttivat ah-

distusta ja surua myös muissa kouluissa. Kouluampumisten jälkeen opiskelijat kävivät keskustelemassa kanssani ampumiseen liittyvistä asioista ja purkamassa pelkojaan. On erittäin tärkeää, että Ekamilla on kriisisuunnitelma, mutta tarvitsisimme käytännön tasolla pohdintaa ja harjoitusta siitä, miten toimimme kun isompi kriisi tapahtuu. Omalta osaltani olen kehittänyt omaa kriisityön osaamistani osallistumalla debriefing -ohjaajakoulutukseen sekä toimin vapaaehtoisena Kotkan debriefing -työryhmässä. Näistä molemmista uskon olevan hyötyä myös silloin, kun Ekamilla tapahtuu isompi kriisi.

Omassa opiskelussani yhtenä tärkeänä jaksamista ylläpitävänä voimana on ollut liikunta. Jatkotutkimuksena olisikin mielenkiintoista tutkia toimintatutkimuksen menetelmää käyttäen sitä, miten opiskelijat kokevat liikunnan tai muun toiminnallisen menetelmän opiskeluissa jaksamisen tukena. Toisena jatkotutkimusaiheena olisi tärkeää tutkia opiskelijahuollon ja opettajien välistä yhteistyötä ja sen toimivuutta ammatillisessa oppilaitoksessa. Opiskelijoiden opintojen tukemisen kannalta näen opiskelijahuollon ja opettajien välisen vuorovaikutuksen, luottamuksen sekä yhteistyön yhtenä tärkeänä asiana.

9 POHDINTA

9.1 Pohdintaa opinnäytetyön luotettavuudesta

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pääasiallisin luotettavuuden kriteeri on tutkija itse ja näin ollen luotettavuuden arviointi koskee koko tutkimusprosessia. Kvalitatiiviset tutkimusraportit ovat yleensä paljon henkilökohtaisempia, tutkijan omaa pohdintaa sisältäviä kuin kvantitatiiviset tutkimukset. (Eskola & Suoranta 199, 211 - 212.) Hirsjärvi, Remes & Sajavaara (2009, 232) kirjoittavat, että tutkijan mahdollisimman tarkka kuvaus tutkimuksen toteuttamisesta, sen kaikista vaiheista, lisää tutkimuksen luotettavuutta.

Tutkimuksissa pyritään arvioimaan tutkimuksen luotettavuutta, jotta voitaisiin välttää virheiden syntyminen. Arviointiin liitetään usein käsitteet reliaabelius sekä validius. Reliaabeliudella tarkoitetaan tutkimuksen tulosten toistettavuutta ja validiudella eli pätevyydellä tutkimusmenetelmän kykyä mitata sitä, mitä on tarkoitettu mitata. Laadullisessa tutkimuksessa edellä mainittuja käsitteitä on kuitenkin pyritty välttämään, sillä reliaabelius ja validius liitetään yleensä

määrälliseen tutkimukseen, jonka piirissä käsitteet ovat syntyneet. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 231 - 232.) Toikon & Rantasen (2009, 123) mukaan tutkijan on näytettävä aineistonsa ja siihen perustuva argumentaationsa mahdollisimman avoimesti, jolloin voidaan vakuuttaa tiedeyhteisö tutkimuksen pätevyydestä. Toikko & Rantanen myös kirjoittavat, että laadullisen tutkimuksen piirissä kysymykset reliabiliteetista ja validiteetista on pyritty korvaamaan vakuuttavuuden käsitteellä.

Tässä opinnäytetyössä olen kirjoittanut auki tarkasti kaikki opiskelijoiden tapaamiset. Olen kirjoittanut tapaamisten jälkeen heti havaintoni auki sekä tapaamisten aikana olen kirjoittanut aiheen kannalta kaikki olennaiset asiat ylös. Aina ennen seuraavaa tapaamista olen tarkastellut vielä kertaalleen edellistä tapaamista ja miettinyt tarkasti etenemistä.

Opiskelijoiden kokemukset olen kirjoittanut niin kuin ne on sanottu tai kirjoitettu paperille. Olen poistanut vain muutamia sanoja, jotta suorista lainauksista ei voi päätellä, kenestä opiskelijasta on kyse.

9.2 Pohdintaa opinnäytetyön eettisyydestä

Tiedettä voidaan pitää yhtenä dialogin muotona ihmisen ja hänen elinympäristönsä välisessä vuorovaikutuksessa. Tätä vasten tutkimus on myös aina interventiota tutkimuskohteen jäsenten kanssa. Näin on myös silloin kuin tutkija kuuluu samaan yhteisöön tutkittaviensa kanssa. Tutkija on aina ulkopuolinen tutkijan roolissa. Erityisesti tutkijan on pohdittava eettisiä kysymyksiä, kun tutkija käyttää joko osallistuvaa havainnointia, aktivoivaa osallistuvaa havainnointia tai kokemalla oppimista aineiston keräämisen tapana. (Vilkkä 2007, 56.)

Vilkan (2007, 57) mukaan tutkijan osallistuminen tutkimuskohteen elämään rikkoo aina tutkimuskohteen luonnollista arkielämää. Tutkija edustaa toista kulttuuria ja tulee osaksi tutkittavien arkielämää. Tutkijan on koko ajan tiedostettava, että hän vaikuttaa tutkimuskohteensa elämään. Hänen on tiedostettava, millaisia seurauksia tutkimuskohteelle on tutkimuksen tekemisellä ja tutkimuksella tuloksineen. Hyvän tieteellisen tavan noudattaminen edellyttää, että tutkimusaineistoa ei kerätä ilman havainnoitavan suostumusta.

Olen sanonut opiskelijoiden tapaamisissa, että opinnäytetyöhöni osallistuminen ei ole pakollista. Suurin osa opiskelijoista kuitenkin kertoi kokemuksistaan tai kirjoitti niitä paperille. Jotkut opiskelijat eivät keskustelleet lainkaan, mutta kirjoittivat pitkät tarinat paperille. Toiset taas jättivät tyhjän paperin. Kerroin tapaamisissa opiskelijoille, että olin saanut tutkimusluvan opinnäytetyöhöni johtavalta rehtoriltamme. Opinnäytetyössä ei myöskään näy kenenkään opiskelijan nimeä tai opiskelualaa.

Alusta asti olen kertonut kaikissa opiskelijatapaamisissa sen, mihin opinnäytetyötäni teen ja miksi. Olen kertonut sen, että olen kiinnostunut opiskelijoiden kokemuksista ja mielipiteistä sekä niiden pohjalta haluan kehittää kriisityötä sekä tuen saamista kriiseissä ja haastavissa elämäntilanteissa. Olen myös kertonut, että tahdon kehittää omaa työtäni Ekamilla. Olen myös kertonut sen, että nimet eivätkä luokat näy opinnäytetyössäni. Vilka (2007, 57) toteaaakin, että tutkimuskohteen jäsenten luottamuksen saavuttaa parhaiten, kun tutkittaville kertoo mahdollisimman pian tutkimuksen alussa, mikä on tutkimuksen luonne ja tutkijan kiinnostuksen kohde.

Opinnäytetyön eettisyyden kannalta on mielestäni hyvä, että työskentelen siellä missä opiskelijat opiskelevat. Näin ollen itse pystyn tarkastelemaan sitä toteutuvatko opiskelijoiden ehdotukset kriisityön ja oman työni kehittämisen suhteen. Olen itse suuressa vastuussa kehittämistyön etenemisen suhteen.

9.3 Pohdintaa opinnäytetyöprosessista

Opinnäytetyön prosessi on ollut rankka, mutta paljon antava kokemus. Olen joutunut miettimään työni tekemistä uudelleen opiskelijoiden kokemusten ja mielipiteiden kautta. Opiskelijoiden kohtaaminen on ollut samaan aikaan sekä haastavaa että mukavaa. On ollut koskettavaa huomata se, miten paljon meillä on opiskelijoita, joilla on elämässään kriisejä tai haastavia elämäntilanteita. Toivon, että opiskelijat ovat kokeneet tärkeäksi sen, että ovat osallistuneet opinnäytetyöhöni. Toivon heidän myös lukevan opinnäytetyöni. Toivottavasti he tietävät viimeistään nyt, mistä pystyy hakemaan apua mahdollisen kriisin tai haastavan elämäntilanteen kohdatessa.

Mielestäni ammatillisen oppilaitoksen kuraattori on opiskeluissa vierellä kulki- ja, tukea antava ja ohjaava, turvallinen aikuinen. On myös tärkeää, että opiskelijat tietävät, kuka on hänen kuraattorinsa ja mistä hänet löytää sekä sen minkälaisista asioista hänen kanssaan voi mennä juttelemaan. Aina ei tarvitse olla kyse isoista asioista. Kynnys on tärkeää pitää matalana. Itselleni on tärkeää myös se, että kehittämistyö ei lopu siihen, että opinnäytetyöni valmistuu. Olen jo lähtenyt kehittämään työni tekemistä opiskelijoiden kokemusten ja mielipiteiden pohjalta sekä kehittämistyö jatkuu edelleen.

Lopuksi haluan kiittää koko sydämestäni niitä monia opiskelijoita, jotka osallistuivat opinnäytetyöhöni. Haluan myös kiittää työelämäohjaajaani Liisa Länsmansia. Ilman häntä tutoropiskelijoiden mukaan tulemistä tähän opinnäytetyöhön tuskin olisi tapahtunut. Kiitoksen ansaitsee myös opinnäytetyöni ohjaaja yliopettaja Minna Veistilä. Minnalta olen saanut hyvää ohjausta ja kannustavaa palautetta kuin myös uutta ja kriittistäkin näkökulmaa opinnäytetyön tekemiseen. Suurimman kiitoksen ansaitsee kuitenkin mieheni, jonka tuki on ollut korvaamatonta tämän opinnäytetyön etenemisen kannalta.

LÄHTEET

Aho, P. 1999. Haasteet ja asiantuntijuus sosiaalialan työssä. Porvoo: WSOY.

Ekami 2012. Kotkan - Haminan seudun koulutuskuntayhtymä. Saatavissa: <http://www.ekami.fi/prime104/prime101.aspx> [viitattu 3.3.2012].

Ekamilla opintonsa keskeyttäneet opiskelijat vuosina 2010 ja 2011. Tilasto. Kotka: Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto.

Elämän erilaiset kriisit. Duodecim-terveyskirjasto. Saatavissa: http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=onn00123&p_tete=onn&p_selaus= [viitattu 6.5.2011].

Eskola, J. & Suoranta, J. 1999. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Gråsten-Salonen, H. 2010. Koulukuraattorin rooli erityisen tuen tarpeen tunnistamisessa ja oppilaan tukemisessa. Tampereen yliopisto. Tiivistelmät ja posterit. THL - Avauksia 21/2010. Helsinki: Yliopistopaino.

Gerhardt, S. 2007. Rakkaus ratkaisee. Varhaisen vuorovaikutuksen merkitys aivojen kehitykselle. Helsinki: Edita.

Grönfors, M. 2007. Havaintojen teko aineistonkeräyksen menetelmänä. Teoksessa: Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I metodin valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, s. 152 - 153, 164, 166.

Haasjoki, E. & Ollikainen, T. 2010. Mikä sun mieltä painaa? Kriisit nuoruudessa ja mielenterveyden tukeminen koulussa. Suomen Mielenterveysseura. Turun kriisikeskus, Nuorten kriisityö -hanke. SMS-Tuotanto Oy.

Hammarlund, C.-O. 2004. Kriisikeskustelu. Kriisituki, jälkipuinti, stressin ja konfliktien käsittely. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Haravuori, H., Suomalainen, L., Turunen, T., Berg, N., Murtonen, K. & Marttunen, M. 2012. Jokelan ja Kauhajoen ampumissurmille altistuneiden oppilaiden ja opiskelijoiden selviytyminen, tuki ja hoito. Kahden vuoden seurantatutkimusten loppuraportti. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 4/2012. Saatavissa: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/c6bd9224-ba1f-4327-a4fb-d684c821a454> [viitattu 26.3.2012].

Heikkilä, A., Jokinen, P. & Nurminen, T. 2008. Tutkiva kehittäminen. Avaimia tutkimus- ja kehittämishankkeisiin terveysalalla. Helsinki: WSOY.

Heikkinen, A. 2011. Kajaanin ammattikorkeakoulu. Saatavissa: <http://gallia.kajak.fi/opmateriaalit/yleinen/ahorai/mielentervvehto/kriisityo.htm#kriisitkr> [viitattu 7.5.2011].

Heikkinen, H. L.T. 2007. Toimintatutkimus - toiminnan ja ajattelun taitoa. Teoksessa: Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I metodin valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, s. 196.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Kasvun kumppanit, 2011. Lasten hyvinvointia vahvistamassa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen internetsivut. Saatavissa: http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/periaatteet/osallisuus [viitattu 15.8.2011].

Kiviniemi, L. 2009. Nuorten omat kokemukset psyykkisestä pahoinvoinnista ja paranemisesta. Teoksessa: Lämsä, A.-L. (toim.) Mun on paha olla. Näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. Jyväskylä: PS-kustannus, s. 118.

Koulutuksesta eronneet opiskelijat Ekamilla vuonna 2011. Tilasto. Kotka: Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto.

Kuula, A. 2011. Toimintatutkimus. Saatavissa:
http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L5_4.html [viitattu 7.5.2011].

Laki ammatillisesta koulutuksesta 21.8.1998/630.

Lappalainen, K. 2001. Yläasteelta eteenpäin - oppilaiden erityisen tuen tarve peruskoulun päättövaiheessa ja toisen asteen koulutuksessa. Väitöskirja. Joensuu yliopisto.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.

Läpäisyaste Ekamilla vuonna 2011. Tilasto. Kotka: Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto.

Metsämuuronen, J. 2006. II Laadullisen tutkimuksen perusteet. Teoksessa: Metsämuuronen, J. (toim.) Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, s. 102.

Opetushallitus 2007. Kuraattorit ammatillisessa koulutuksessa. Moniste 16/2007. Helsinki: Edita Prima Oy.

Perttula, J. 2009. Kokemus ja kokemuksen tutkimus: fenomenologisen erityistieteen tieteenteoria. Teoksessa: Perttula, J. & Latomaa, T. (toim.) Kokemuksen tutkimus, s. 136 - 137. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Perusopetuslaki 21.8.1998/628 .

Pojula, S. 2007. Lapsi ja kriisi. Selviytymisen tukeminen. Helsinki: Kirjapaja.

Saari, S. 2003. Kuin salama kirkkaalta taivaalta. Kriisit ja niistä selviytyminen. Helsinki: Otava.

Schmitt, F. 2003. Riittävän hyvä vanhemmuus. Teoksessa: Sinkkonen, J. (toim.) Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: WSOY, s. 316.

Sinkkonen, J. 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Helsinki: WSOY.

Sulander, J. & Romppanen, V. 2005. Psykososiaalisen opiskeluympäristön yhteys opiskelijoiden hyvinvointiin. Työ ja ihminen 21/2007, s. 548 - 558.

Talousarvioesitys 2012. Valtion talousarvioesitykset. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala. Ammatillinen koulutus. Saatavissa:

<http://budjetti.vm.fi/indox/sisalto.jsp?year=2012&lang=fi&maindoc=/2012/TAE/he/he.xml&subsession=17&naviuri=http%3A%2F%2Flocalhost%3A8080%2Findex%2Findoxervlet%3Fdatafile%3D%2F2012%2FTAE%2Fhe%2Fhe.xml%26documentrole%3Dtoc&opennode=0:1:357:659:1063:1101>: [viitattu 27.3.2012].

Tilastokeskus 2012. Koulutuksen keskeyttäminen, tuorein julkistus 20.3.2012. Saatavissa: <http://www.stat.fi/til/kkesk/index.html> [viitattu 27.3.2012].

Toikko, T. & Rantanen T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: University Press.

Veistilä, M. 2011. Analyysipäivä. PowerPoint-esitys 17.11.2011. Kouvola: Kymenlaakson ammattikorkeakoulu.

Veivo-Lempinen, L. 2009. Nuoren aito kohtaaminen. Teoksessa: Lämsä, A.-L. (toim.) Mun on paha olla. Näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. Jyväskylä: PS-kustannus, s. 204 - 205.

Vilka, H. 2007. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Tammi.

Virnes, E. 2011. Valtakunnalliset ammatillisten oppilaitosten kuraattoripäivät. PowerPoint-esitys. Saatavissa:

<http://www.kuraattorit.net/sites/kuraattorit.net/files/Elise%20Virneksen%20esitys.ppt> [viitattu 11.3.2012].

Voi hyvin nuori! -hanke 2010. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. Saatavissa: <http://www.kyamk.fi/Projektit/Voi%20hyvin%20nuori%21%20-hanke> [viitattu 8.5.2011].

Väyrynen, T. 2011. Opiskelijoiden kokemuksia avun tarpeesta ja avun saamisesta läheisen kuoleman jälkeen. Opinnäytetyö. Diakoniammattikorkeakoulu. Saatavissa:

https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/28673/OULU_VAYRYNVA_2011.pdf?sequence=1 [viitattu 27.3.2012].

Wallin, A. 2011. Sosiaalityö koulussa avaimia hyvinvointiin. Helsinki: Tietosanomaa.

TUTKIMUSLUPA

KOTKAN – HAMINAN SEUDUN KOULUTUSKUNTAYHTYMÄ Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto	VIRANHALTIJAPÄÄTÖS §	Sivu
Koulutuskuntayhtymän johtaja	9.8.2011	331 1

Dnro :0/0

Tutkimusluvan myöntäminen Riikka Niemiselle (muutos)

Valmistelija: Uusi tutkimuslupa liitteenä.

Hyväksytään Riikka Niemisen uusi tutkimuslupa sosiaali-alan ylemmän amk-tutkinnon opinnäytetyötä varten Ekamissa vuosien 2011-2012 aikana liitteenä olevan sopimuksen mukaisesti.

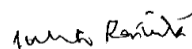
Päätös: Hyväksytään.

Toimeenpano:

Ote: Ao.

Oikaisuvaatimusohjeet

Koulutuskuntayhtymän
johtaja

Reivilä Juha

Tämä pöytäkirja on yleisesti nähtävänä Kotekon toimipisteessä 1.9.2011 kello 9-12.

ALUSTUS OPISKELIJOILLE LUOKASSA KÄYTÄVÄÄN KESKUSTELUUN 13.5.2011

Jokaisella meillä on elämässään kriisejä. Kriisillä tarkoitetaan yleensä tilannetta, jolloin elämässä tapahtuu suuri muutos, joka käynnistää mielessä sopeutumistehtävän.

Kriisejä on erilaisia

1. Kehityskriisit

Kehityskriisit ovat normaaleja elämänkulun siirtymävaiheita. Kehityskriiseille on tunnusomaista, että kun aika kuluu ja ikää kertyy, vastaan tulee suuria muutosvaiheita. murrosikä, itsenäistymisvaihe: muutto pois lapsuuden kodista, taloudellisen vastuun ottaminen itsestä, oman perheen perustaminen ja ammatin valinta, ensimmäisen lapsen saaminen.

2. Elämänkriisit

Kehityskriisien lisäksi elämä sisältää monia muita suuria muutostilanteita, jotka liittyvät ihmissuhteisiin, työhön tai asuinpaikkaan. Tällaisten muutosten aiheuttamia haasteita kutsutaan elämänkriiseiksi. uuden ihmissuhteen syntyminen tai ihmissuhteen katkeaminen, avioero, työpaikan vaihto ja ennakoitu irtisanominen, asuinpaikan vaihto, muutto ulkomaille tai ulkomailta kotimaahan.

3. Äkilliset kriisit (traumaattiset kriisit)

Tällä tarkoitetaan järkyttävän tapahtuman käynnistämää psyykkistä sopeutumisprosessia. Äkillisiin kriiseihin ei voi varautua etukäteen, ne tulevat täysin yllättäen. Äkillisiä kriisejä ovat mm. erilaiset onnettomuudet, liikenneonnettomuus, hukkuminen ja tulipalo, itsemurha, äkillinen kuolema, väkivallan kohteeksi joutuminen.

LUOKAN TAPAAMINEN 20.10.2011

Olet Ekamilla opettajana ja olet ryhmänohjaajana luokassa, jonka opiskelijat ovat aloittaneet opintonsa syksyllä, he ovat siis uusia opiskelijoita. Huomaat erään luokassasi olevan opiskelijan käyttäytymisestä, että jotain on tapahtunut.

Ennen iloinen ja aktiivinen opiskelija on muuttunut lyhyessä ajassa hiljaiseksi ja syrjään vetäytyneeksi sekä väsyneen oloiseksi.

Huolestut ja päätät lähestyä opiskelijaa ja kysyä mitä hänelle kuuluu. Keskustelussa saat tietää, että opiskelijalle läheinen sukulainen on kuollut. Opiskelija itkee ja purkaa sen hetkistä oloaan. Hän myös sanoo, että on tosi väsynyt, surullinen ja masentunut, mutta ei halua jäädä pois koulusta.

Miten toimit / miten kohtaat opiskelijan?

Minkälaista apua / tukea tarjoat opiskelijalle?

Minkälaista apua / tukea ajattelisit opiskelijan tarvitsevan?